:XXI ANUL XXXI

?. 9—10 SEPTEMVRIE—OCTOMVRIE 1941

REVISTA TEOLOGICĂ

EPISCOPATUL ORTODOX ARDELEAN ÎN BASARABIA ŞI TRANSNISTRIA

?EDACŢIA ADMINISTRAŢIA

SIBIU, ACADEMIA TEOLOGICĂ ANDREIANĂ

REVISTA TEOLOGICA

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIAŢA BISERICEASCĂ ÎNTEMEIAT ÎN 1907

APARE LUNAR

SUB PATRONAJUL I. P. SF. MITROPOLIT NICOLAE AL ARDEALULUI

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA:

ACADEMIA TEOLOGICĂ „ANDREIANĂ", SIBIU, STR. MITROPOLIEI 24—28

ABONAMENTUL PE UN AN: 260 LEI

Pentru studenţii în Teologie: 200 Lei

ÎNSCRISĂ ÎN REGISTRUL SPECIAL AL TRIBUNALULUI SIBIU SUB NR. 1—1938

ÎN ACEST NUMĂR:

EPISCOPATUL ORTODOX ARDELEAN ÎN BASARABIA ŞI TRANSNISTRIA

Ordinea articolelor e determinată numai de necesităţi tehnice

ANUL XXXI Septemvrie—Octomvrie 1941 Nr. 9—10

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ȘTIINȚA ȘI VIAȚA BISERICEASCĂ

REDACTOR: Prof. Dr. GRIGORIE T. MARCU

INOIREA FORȚELOR MORALE ALE NAȚIUNII

de

I. P. Sf. Sa Dr. NICOLAE BĂLAN
Mitropolitul Ardealului

„Nu slăbim; ci de s'ar și strica omul nostru cel dinafară, dar cel dinlăuntru se înoește din zi în zi". II Cor. 4, 16

Orice izvor de apă, orice rădăcină de copac și orice temelie de clădire trainică se află dincolo de exteriorul care se vede, într'un adânc ascuns care dăruește și sprijină realitatea celor văzute. Când izvorul își păstrează puterea și rădăcinile copacilor seva, chiar dacă vin asupra apelor dela suprafață și asupra arborilor timpuri de uscăciune, paguba și ofilirea sunt numai pentru o vreme, căci puterea ce stă la temelia lor le înoește de grabă.

Asemenea acestora, dar pe un plan cu mult mai tainic și mai înalt, se află ființele omenești și popoarele. Izvorul lor de viață se află înlăuntru și când acesta nu e stins, ba dimpotrivă stă în legătură cu forțele dumnezeești cari îl împrospătează, pătimirile și suferințele din afară nu au nici o importanță și nu descurajează pe cei ce le îndură. Tăria de credință și de nădejde a creștinului, căreia sf. Apostol Pavel i-a dat o expresie atât de plastică în cuvintele dela care am pornit vorba, nu se lasă sdruncinată de năcazurile și neajunsurile din laturea văzută a lucrurilor, ci rămâne neclintită, știind că dincolo de aparențe domnesc atotputer-

nice marile realități pentru cari nu e nici o greutate să restabilească într'o și mai mare splendoare cele văzute.

Neamul românesc a experiat din plin această convingere creștină. Trecutul lui e un lanț aproape neîntrerupt de suferințe și de jertfe, de dureri și neajunsuri în laturea trupească și văzută a existenții lui. De multe ori era așa de copleșit de lovituri, încât dușmanilor lui li se părea că aproape nu se mai vede, că aproape s'a topit ființa lui. Dar adâncurile lui de suflet, în loc să slăbească, se înoiau și creșteau în acest timp în chip minunat, încât la scurtă vreme existența lui țâșnea și mai puternic la lumină.

Nu mai departe decât anul trecut ni s'a rupt din trupul nostru cel din afară, din pământul nostru strămoșesc, bucăți mari la Răsărit și la Apus și o grea suferință și tulburare se abătuse peste viața neamului.

Dar n'am slăbit! Am păstrat nădejdea, întărindu-ne sufletul cu încrederea în Dumnezeu și pregătindu-ne pentru sforțările de azi. Iar înoirea aceasta a puterilor noastre lăuntrice sub suflarea aspră a încercărilor din afară, se revarsă acum într'o luptă biruitoare care ne face să creștem în ochii uimiți ai neamurilor mai mari de cum am fost, mai respectați și mai vrednici. Recucerim prin deslănțuirea forțelor noastre, ce stăteau încordate, teritoriul Patriei, restabilind și mai trainic întregirea neamului.

N'am ieșit încă deplin din greutăți. Hotarele Țării încă nu sunt refăcute în toate părțile. In luptă cu dușmanul crucii și al neamului nostru dela Răsărit, aducem jertfe grele și tot poporul gustă din păharul multor năcazuri. Omul nostru cel din afară este încă obidit. Trupul nostru e în suferință. Dar nu slăbim. Sufletul nostru gâlgăie de viață și de voința de a învinge. Am fost în spitalele de răniți din Sibiu, București, Brașov. Am văzut răni grele și suferință multă. Dar pe fețele bravilor copii ai neamului scânteia bărbăția sufletului și mulțumirea că au putut aduce o jertfă în acest răsboi sfânt.

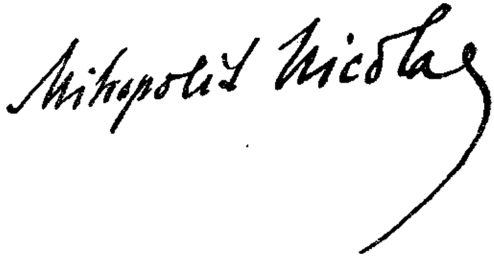
Așa să fim și noi: să ne concentrăm toată grija și energia voinții întru înoirea sufletelor prin ridicarea noastră spre izvorul tuturor puterilor și virtuților noastre, spre Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos. S'au încercat

în Ţara noastră, în anii din urmă, toate mijloacele şi toate metodele de reînoire şi renaştere naţională. S'au alcătuit tot felul de fronturi, cu defilări, devize şi uniforme. Dar nu s'a făcut încă apel cu sinceritate la forţele credinţii religioase, cari singure sunt în stare să pătrundă în adâncurile sufletelor şi să le prefacă din temelie. Fără o pătrundere a puterilor credinţii în conştiinţa neamului şi în toate compartimentele vieţii publice şi de stat, este cu neputinţă o adevărată înoire cu ajutorul căreia să începem o altă viaţă, cu fapte, nu cu vorba, înlăturând atâtea rele cari ne-au năpădit după răsboiul trecut.

Ne trebue o refacere sufletească profundă, o întoarcere la ceea ce a format taina existenţii noastre etnice, la credinţa care a susţinut viaţa sufletească a naţiei noastre, în vremuri când nimic nu-i stătea în ajutor şi totul îi era împotrivă.

Sunt folositoare şi programele tehnice, de îndrumare a producţiei, de repartiţie mai dreaptă a bunurilor, de înzestrare a armatei; dar factorul de temelie de care depinde succesul şi'n aceste domenii şi de care depinde viitorul nostru, este *înoirea forţelor morale ale naţiunii.* Dacă nu se va da toată grija acestei probleme centrale a existenţii neamului nostru, orice altă silinţă este zadarnică. Chiar biruinţele de pe fronturi, câştigate prin vitejie şi jertfe, nu le vom putea valorifica spre mărirea şi întărirea durabilă a neamului, de nu vom fi în stare să înoim şi vindecăm statornic sufletul neamului prin forţele superioare ale creştinismului profund şi sincer.

Orice abatere dela această problemă capitală, este o diversiune care mai curând sau mai târziu se răsbună amar.

EXPEDIŢIA MISIONARĂ A EPISCOPATULUI ARDELEAN ÎN ŢINUTURILE DESROBITE

de

Arhimandritul TEODOR SCOROBEŢ
Vicar arhiepiscopesc

I

Tragedia rusească a intrat într'o nouă fază, pe urma intervenţiei armate a Germaniei cu aliaţii şi coaliţia europeană.

Această tragedie era învăluită în mister. Comuniştii trâmbiţau în lumea largă că în sfârşit au descoperit secretul raiului pe pământ: au înlăturat foamea, suferinţa şi nedreptatea, proscriind pe Dumnezeu şi distrugând sufletul!

Dacă totuşi mai există unele neajunsuri — spuneau ei — acestea stăruesc, pentru că lumea din afara Rusiei nu vrea să accepte comunismul.

Asupra revoluţiei ruseşti, asupra agoniei uriaşului imperiu s'a scris o întreagă literatură în limba rusă şi în toate limbile culte. Două milioane de ruşi fără de ţară, care pribegesc în lumea întreagă, au privit cu groază în spre ţara lor, a tuturor suferinţelor şi a unei imense tragedii, de când „Sfânta Rusie" s'a transformat în arsenal de ateism feroce, militant.

E util să spicuim părerile şi convingerile acestor ruşi fără de ţară asupra tragediei de un sfert de veac a imperiului rusesc.

Sunt printre ruşii pribegi o pleiadă de scriitori, filosofi, artişti, teologi, etc., cari deşi departe de ţara lor, cu sufletul sunt înfipţi în pământul patriei.

In muzeele de artă din Brooklyn, Detroit, Paris, etc., sunt expoziţii de artă, în care Fechin, Burliuk, Anisfeld,

Archipenko, Sudeikine, Baxt, Sudbenin, Iacovlev, Shukhaiev, Grigoriev, etc. expun lucrările lor.

Pânza lui Grigoriev, *Rassaya*, înfățișează țărani ruși cu fața aspră, tulbure, pare că se chinue să înțeleagă sensul bolșevismului: bătrânii hămesiți cu tresăriri în ochi de fiorul necunoscutului.

Au devenit celebre pânzele lui: *Fețele Rusiei.* O trăsătură caracteristică la aceste tablouri e *privirea* persoanelor. O seriositate copilărească unită cu atenție exagerată: nebunia ideii fixe.

Persoanele zugrăvite de Grigoriev par obosite în contemplarea cu un fel de extaz religios a neînțelesului și a necunoscutului.

Ce este această idee fixă a sufletului rusesc? Ce este revoluția bolșevică, violentă, sângeroasă? Vreau să ajungă idealul sugrumând tot ce e bun. A fi nebun e altfel decât a fi normal. E sălbătăcia, împinsă până la hotarele morții, ale disperării, ale groazei.

Grigoriev a zugrăvit o toamnă sub zidurile Kremlinului. Arbori desfrunziți, frunze îngălbenite, risipite pe pământ, călcate în picioare de o mulțime de oameni, drojdia societății, în mijloc. Clopotele de seară ale bisericilor cheamă lumea oropsită la rugăciune.

Revoluția? — Nu! Milă, misticism slav.

Revoluția, în concepția artistului e protestul subconștientului în contra civilizației într'o cumplită criză.

Sălbatici, revoluționarii au pornit în valuri năpraznice să dărâme casa, pentru a zidi alta nouă.

Convingerea pribegilor e că rusul e prea robust, prea primitiv ca să poată fi suprimat.

Profetul lor N. Berdiaew, în lucrarea Revoluția rusească și Un nou ev mediu (aceasta tradusă și publicată la Sibiu), are convingerea că din tragedia rusească va urma o renaștere viguroasă spirituală, purificându-se prin năpraznice suferințe.

De aceeași părere sunt Graful Keyserling și Oswald Spengler în epocala sa: Untergang des Abendlandes (vol. II. Cap. V, p. 623 notă).

Marele istoric al Rusiei, Kluchevsky, refugiat şi el în Apus, face o diagnoză revelatoare asupra tragediei ruseşti, din care spicuim câteva lămuriri.

„S'a creiat în Rusia o tiranie pe seama mulţimii, silită să se supună orbeşte tiranului. Acesta nu era obligat să-şi respecte cuvântul dat şi nici să aibă milă de nimic. Pe Dumnezeu îl nega şi făpturile Lui le dispreţuia.

Ţarul Alexandru al II-lea se mândria că a emancipat poporul. Totuşi $^9/_{10}$ din poporul rusesc erau sclavii stăpânirii. Devenise obiceiul pământului ca Ţarii să răsplătească pe aristocraţi cu sclavi, pentru serviciile ce i le aduceau. Siberia a fost colonizată cu robi. In anul 1906, la 40 de ani după emancipare, au fost trimişi în Siberia 432,601 robi.

Istoricul V. Kluchevsky arată cum aristocraţia rusească a venit din Franţa cu ideile unui liberalism superficial. Decadenţa aristocraţiei ruseşti s'a dovedit în dispreţul faţă de tot ce era rusesc. Ea a pretins să aibă un rol de conducere, de care s'a dovedit incapabilă în generaţiile următoare. Şi cum puterea aristocraţiei decadente a trecut în mânile biurocraţiei venale şi corupte, pentru că n'a existat o clasă de mijloc puternică, inteligentă şi morală, în stare să oprească valurile revoluţiilor intermitente.

Sbuciumul sufletului rusesc se desprinde fidel în marii romancieri ai Rusiei prerevoluţionare.

In pătura intelectuală exista un idealism mulţumit cu sine, care în mod natural s'a adaptat obiectivelor bolşevice.

„Scopurile noastre ruseşti sunt mai înalte decât ale lumii europene, — scria într'o scrisoare Dostoievschi — citată de istoric. Noi avem o credinţă mai dreaptă şi mai nobilă în bunătate ca creştinism, iar nu ca soluţie burgheză a problemei confortului". Cultul confortului e slăbiciunea civilizaţiei europene — scria Dostoievschi. — In Rusia aşa ceva e privit ca lucru necurat".

Se zice că bolşevismul a alungat bucuria din cuprinsul Rusiei. Dar Tolstoi, Cehov şi Gorki spuneau de mult că omenirea a uitat bucuria.

Cehov spunea: Psihologia rusească se aseamănă cu a cânelui: când îl baţi se schelălăeşte şi se târăşte pe jos; când e sătul, stă pe spate şi mişcă din coadă!"

Scriitorul Gorki, în nuvela sa „Cei trei tovarăşi", scrie: „Intre voi sunt ca un animal între şobolani, într'o pivniţă întunecoasă. Mi-e milă că trăiesc printre oameni şi mai bucuros aş fi între câni!"

Tragedia rusească s'a năpustit asupra Bisericii cu o violenţă asemănătoare prigoanelor în contra creştinilor vreme de 250 ani, în veacurile primare.

Bolşevicii au aplicat faţă de Biserică două metode, prin şcoala ateistă şi propagandă şi prin metoda persecuţiei, cu pedeapsă, temniţă, tortură, exil şi execuţie.

Protestul creştinilor din toată lumea în contra prigoanei creştine în Rusia, de prin anii 1930, a făcut să se înteţească prigoana.

Credincioşii n'au pierdut numai libertatea, ci mulţi şi-au pierdut şi viaţa.

Criza religioasă de azi e generală. In Rusia erau stări anormale. E de ajuns să amintim de nefastul Rasputin, ca să înţelegem starea de decadenţă din Biserica rusească.

O reacţiune s'a pornit printr'o seamă de clerici distinşi ca Grig. Petrov şi ierarhi superiori. Glasul lor a răsunat în pustiu. Arhiepiscopul Wedensky îşi dădea seama de racilele adânci, de care suferia viaţa bisericească în Rusia. Mauriciu Hindus, într'o lucrare a sa: Umanitatea desrădăcinată, apărută în 1929, citează aceste cuvinte ale învăţatului ierarh: „Fastul bizantin extraordinar al slujbelor noastre ortodoxe e piatra de poticnire. Biserica noastră a urmărit pompa exterioară în locul virtuţii lăuntrice, splendoarea spectaculară în locul desăvârşirii spirituale. A căutat mărire, putere şi ceremonii, neglijând sufletul. Abia acum ne dăm seamă cât de plăpândă este credinţa, din care cauză am ajuns la destrămare".

Şi continuă autorul: „Biserica n'a ţinut seamă de ideile noui, care frământa mintea, să le capteze.

Tot astfel a neglijat curentele sociale contimporane.

A ignorat forțele spirituale din lumea externă, de aceea statura ei spirituală s'a închircit.

Viața spirituală a masselor populare a rămas întunecată, sentimentul religios și înțelegerea rostului credinței au fost înăbușite, mărginindu-se la un formalism religios. Mulțimea umbla la biserică, ținea posturile, aprindea lumânări și candele la icoanele ei favorite, alerga la călugări și la moaște de sfinți, așteptând vindecări miraculoase și minuni.

Cu o astfel de concepție mecanistă a religiei nu se puteau opri valurile turbate ale revoluției. Iar o spiritualitate paralizată nu putea să ridice țărănimea rusească deasupra inconsistențelor și a contradicțiilor în care a aruncat-o revoluția". (Cf. Modern Churchman, 1930, p. 673).

Un alt cunoscător al stărilor bisericești din Rusia, profesorul de teologie A. Kartashov, scrie următoarele în revista The Christian East 1936, p. 112: „Trecem printr'o perioadă înfricoșată de încercări, ale unei maladii istorice „de moarte ori de slavă lui Dumnezeu". Un profet ar putea spune cu glas de profet cum se va sfârși această boală. In loc de profet, mă mărginesc la o lumină slabă a cunoștințelor mele istorice și la conjuncturi personale". Și continuă: „Biserica rusească era o forță considerabilă, totuși revoluția i-a ruinat forțele ei. Va putea ea să-și restabilească puterea și cum? Obișnuit se zice: răsboiul e un mare examen al poporului. Dar Biserica de ce a ajuns să-și piardă prestigiul social și politic? Toate elementele naționale s'au dat de partea atacurilor distructive ale revoluției. Regimul vechiu a despuiat Biserica de orice posibilități independente și autoritative în educația poporului, nu numai pe teren religios ci și pe teren social. Și aceasta e pricina de căpetenie a dezastrului Bisericii".

„Altă cauză a dezastrului religios în Rusia — zice prof. Kartashov — e secularismul, care a cucerit clasele suprapuse, făcându-le ostile Bisericii. Fără suportul păturii culte, Clerul însuși s'a înstrăinat de popor, prin creșterea ce o primea. Poporul, rămas singur, a apucat calea superstițiilor și a lâncezirii, iar o parte s'a dus la secte".

Un alt neajuns al slăbirii Bisericii a venit dela Biserica

însaşi. Lipsită de libertate şi de autonomie, ea nu s'a străduit măcar să se organizeze în interior. In afară se înfăţişează ca o unitate, mulţumită autorităţii externe a Statului. In interior însă, e desbinată nu numai acasă ci şi în emigraţie. E de remarcat că obârşiile gâlcevilor şi a desbinărilor nu sunt măcar de caracter religios, bisericesc, ci politic... Biserica nu era pregătită să fie o unitate bisericească independentă.

„Tot ce părea mai bine organizat ca forţă şi ca disciplină, s'a transformat în uneltele bolşevismului. Clasele sociale liberale, atât de încrezute în organizaţiile lor, partidele politice, administraţia locală, industria, muncitorimea, au dispărut fără urmă, devenind robii puterii internaţionale. Ţărănimea a rezistat timp mai îndelungat şi asupra ei s'a deslănţuit o prigoană continuă şi crâncenă. Ne amintim de cuvintele Mântuitorului despre cei 18 înşi, omorîţi de turnul Siloamului prăbuşit peste ei: „De nu vă veţi pocăi, şi voi veţi pieri" (Luca 13, 1—5).

Teologul Bulgakoff vede în martirajul Bisericii scadenţa păcatelor şi a întrelăsărilor din Rusia, iar în bolşevism, pedeapsa lui Dumnezeu de ispăşire.

Bolşevismul apocaliptic a ieşit din marxismul apărut în Apus şi transplantat în sol rusesc, unde a ajuns la apogeu. Vulgul de tip proletar n'a aspirat la altceva decât să distrugă tot ce e bun, — de aici tragedia aristocraţiei intelectuale, — şi să aducă lumea la sapă de lemn.

Bolşevismul înseamnă răsturnarea ierarhiei valorilor şi înălţarea egoismului sălbatic la rang de principiu.

Lupta de existenţă i-a învăţat pe bolşevici asprimea şi elasticitatea oţelului.

Cruciada coaliţiei europene în frunte cu armata germană, a dat bolşevismului lovituri mortale.

Stăpânirea întunerecului a intrat în agonie. Zorile unei noui vieţi au apărut la orizont.

II

În *Faptele Apostolilor*, sfântul autor Luca a zugrăvit această scenă sugestivă: „Noaptea i s'a arătat lui Pavel o

vedenie: Un om din Macedonia sta înaintea lui, rugându-l și grăind: Vino în Macedonia și ajută-ne!" Când a văzut el această vedenie, am căutat numai decât să ne facem drum în Macedonia, înțelegând bine că Dumnezeu ne cheamă să predicăm acolo Evanghelia" (F. Ap. 16, 9—10).

Sf. Apostol Pavel cutreerase până atunci Asia mică și a coborît în Troas, unde a poposit. Toată ziua auzise mugetul mării, ale cărei valuri se isbeau de maluri. Iar în zări străluceau coastele depărtate ale Macedoniei. De sigur nu i se va fi ivit numai în ziua aceea gândul de a trece dincolo de mare, să propovăduiască Evanghelia.

Clocotul mării și sclipirea în zări a coastelor Europei, îl vor fi făcut să se cugete mai adânc la sufletele sbuciumate de dincolo de ape, care aveau să fie cucerite pe seama Stăpânului lumii de dincolo de zările albastre. Pe când dormia, i-a apărut vedenia care i-a complectat frământarea gândurilor din ajun. Orice act mare săvârșit în lume, e precedat de o vedenie misterioasă. Și omul pornește la lucrul cel mare cu imaginea lui aureolată în vis, imagine care i-a vrăjit ochii sufletului. Și această imagine a lucrului din vis pune stăpânire asupra lui, îl însoțește pretutindenea, îi potențează puterile, îl face să înlăture obstacolele, să înfrunte adversitățile sorții și să nu-și dea odihnă până nu-l realizează. O astfel de vedenie are puteri miraculoase și transformă pe omul stăpânit de ea.

„Omul din Macedonia" e reprezentantul sufletului omenesc, dornic de Evanghelie și de mântuire.

Macedonia și Europa erau niște păgâne care se împăcau cu felul lor de trai, cu religiile lor, cu moravurile și îndeletnicirile lor. „Omul din Macedonia" era însăși inima și esența Macedoniei, aptitudinele cele mai profunde de adevăr, de bunătate, de credință și de mântuire, de care Macedonia, nu-și dădea seamă și care totuși era eul ei propriu. Aceste potențe de viață adevărată erau însă adormite și aveau să fie trezite, cultivate și valorificate. Această trezire și cultivare aveau să fie opera Apostolului de atunci, de totdeauna și de pretutindenea.

Vino şi ajută-ne ! — strigă şi azi „omul din Macedonia", care trăieşte şi se sbuciumă în generaţia de acum.

Scena din *Faptele Apostolilor* a dobândit actualitate în reculegerea intervenită prin prăbuşirea hotarelor Ţării.

„Omul din Macedonia" e la hotarele Rusiei întunecate şi e fratele nostru din regiunile devastate, în care orice simţământ de umanitate şi de civilizaţie a fost suprimat şi proscris.

Domnia întunerecului s'a întins până în Basarabia, iar în Ardealul de Nord s'a cuibărit vandalismul caracteristic raselor sălbatice.

Cruciada în contra bolşevismului, la care s'a angajat Ţara noastră, a găsit neamul gata de reacţiune morală în contra forţelor satanice de azi.

Acest răsboiu sfânt e semnul unei profunde treziri spirituale, care va insufla claselor conducătoare şi opiniei publice un nou sens al realismului sănătos.

Răsboiul purifică şi adânceşte viaţa spirituală.

El dă imbold activităţii intelectuale şi tehnice. Influinţa lui se va resimţi în toate domeniile vieţii publice şi particulare.

Dar printre toate transformările pe care ni le va aduce acest răsboiu, cea mai importantă schimbare va fi în domeniul religios.

Nu e o simplă întâmplare că dogmele Bisericii n'au fost formulate în epoci de prosperitate materială, ci în vremuri de prăbuşiri şi de uriaşe frământări, ca şi în zilele noastre.

Expediţia misionară a Episcopatului ardelean în ţinuturile desrobite este o nobilă inspiraţie, prin care Biserica strămoşească se înscrie, cu o înaltă conştiinţă a răspunderii, la crearea lumii noui.

Ea e interpretată ca un nou sistem de propagandă: propaganda faptei.

Prin expediţia aceasta misionară, Biserica strămoşească a ţinut să demonstreze că e prezentă în toate durerile care sfâşie inima neamului şi la toate jertfele prin care acest neam îşi afirmă dreptul la existenţă.

In noua fundamentare a vieții naționale, Biserica va avea partea sa de răspundere în transformarea societății, ca biserică militantă a celei mai mari revoluții sociale inițiate prin jertfa de pe cruce și perpetuată prin Biserica lui Iisus Hristos. Religia nu îmbie o cale de scăpare, ca atâtea programe politice din vâltoarea relelor sociale, ci ne îndrumează să ne supunem voii lui Dumnezeu și să-i slujim Lui înfrângând orice adversități ale sorții.

Locul Bisericii nu e la periferia vieții, ci în centrul ei, cu toate darurile cu care a fost înzestrată dela începutul ei, pentru mântuirea credincioșilor și renașterea morală a neamului.

Biserica reprezintă în mijlocul neamului însași conștiința lui. In concepția sfintei noastre Biserici, Dumnezeu e stăpânul și diriguitorul sorții popoarelor și al țărilor. Această concepție ne este dată și nu stă în voia noastră a o discuta, ci să ne-o însușim leal și complect și să ne bucurăm de ea.

Chemarea noastră este să facem ca această concepție să devină posesiunea simțirii, a cugetării și a voinței tuturor fiilor neamului. Și atunci ne vom încredința că orice doctrine politice, care se îmbie ca alternative ale doctrinei creștine sunt zadarnice, efemere și ilusorii.

Din această concepție rezultă postulatul, că reprezentanții Bisericii și cugetătorii luminați împreună cu toți oamenii de acțiune trebue să colaboreze la realizarea planurilor lui Dumnezeu, azi și în toate generațiile următoare.

Religia a devenit prea mult un lucru aparte. Viața bisericească s'a limitat la un număr restrâns de indivizi, la cler și o seamă de credincioși cucernici.

Ea s'a separat de lume și de viață în general.

De aici faptul că nici cultul divin nu mai este expresia acelor aspirațiuni și idealuri ale oamenilor și femeilor de bine, iar ceea ce reprezintă într'adevăr caracterul și strădania de elită a neamului a rămas pe dinafară și indiferenți față de Biserică.

Credincioși practicanți sunt cei ce se împărtășesc cu sfintele taine, iar numărul acestora a scăzut simțitor.

Viaţa în general şi-a perdut unitatea. S'a fărămiţat într'o mulţime de părţi, fără legătură una cu alta şi departe de a fi aliniate la o normă generală şi finală.

Viaţa bisericească a devenit o activitate ca multe altele, fără legătură întreolaltă.

In Biserică sunt a se căuta inspiraţiile celor mai nobile idealuri şi activităţi ale permanenţei spirituale. Fără ancorarea în religie şi în Biserică, orice ideal îşi pierde consistenţa şi tăria, religia însăşi devine anemică şi îngustă, fără rădăcini adânci şi fără ecou larg în viaţă.

Biserica redusă la o tovărăşie de închinători trebue să devină o frăţietate de muncă şi de viaţă. Ea nu se depreciază prin faptul că e o tovărăşie de închinători, dar e infinit mai mult şi ar avea un conţinut mai bogat să devie o comunitate a Evangheliei.

O sinteză a vieţii prin Biserică, prin religie şi Evanghelie, ca ea să devină centrul de gravitaţie pentru întreagă viaţa spirituală, naţională, socială şi culturală a neamului, în deplină autonomie spirituală.

Expediţia misionară a Episcopatului ardelean în ţinuturile desrobite şi reîntregite, astfel doreşte să fie Biserica noastră după retragerea puhoiului devastator al bolşevismului. Iar primul pas spre această devenire e strângerea credincioşilor în faţa altarelor.

„De ne-am ruga totdeauna, cum ne rugăm uneori!" sunt exclamaţiile pe cari le-am auzit totdeauna la vizitaţiile canonice şi în misiunile I. P. Sf. Mitropolit Nicolae printre credincioşii Arhiepiscopiei.

De sigur Ierarhii ardeleni şi echipa preoţilor misionari au avut prilej să consate că şi în Basarabia şi dincolo de Nistru credincioşii Bisericii noastre au simţit acelaş fior spiritual, participând la slujbele dumnezeeşti şi la propovăduirea sfintei Evanghelii.

Dea bunul Dumnezeu ca mângăierile sufleteşti şi strălucirea luminii lui Hristos, pogorîtă asupra ţinuturilor desrobite şi reîntregite, să devină posesiunea permanentă a fraţilor noştri din ţinuturile dela răsărit ale destinelor noastre

creştine şi naţionale, iar roadele lor să fie binecuvântate în generaţia de azi şi în cele viitoare.

*

Am aşternut pe hârtie aceste gânduri din prilejul plecării în misiune a Episcopatului ardelean în ţinuturile desrobite, unde aburia sângele vărsat din belşug al vitejilor.

Erau primii pionieri dealungul frontului în contra bolşevismului pentru restabilirea creştinismului surghiunit.

Misiunea ardeleană a tras brazda puterii spirituale, pe care bolşevismul n'a putut-o desfiinţa. Nici un fel de stat n'a conferit Bisericii autoritatea cu care e înzestrată şi nici un fel de stat nu i-o poate lua. Biserica nu e creaţiune omenească ci divină şi are privilegiul veşniciei.

Creaţiunile omeneşti sunt efemere şi vremelnice, ale spiritului sunt veşnice. Să luăm seama ca ce vom construi de aici încolo să înfrunte vremelnicia!

LA ORIGINILE EXEGEZEI ROMANO-CATOLICE A TEXTULUI „TU EŞTI PETRU"

(Matei XVI 18—19)

de

Preot Dr. HARALAMBIE COJOCARU

Asistent universitar

Puţine sunt textele biblice ale Noului Testament care să fi cunoscut o cercetare pe atât de vastă şi de amănunţită pe cât de bogată în explicaţiile ce i s'au dat. Discuţia acestui text se referă mai ales la interpretarea cuvintelor Mântuitorului: *„şi pe această piatră voiu zidi Biserica mea"*. Faima lui însă este legată de hotărîrile sinodului Vatican din 1870, când teologii romano-catolici au găsit cu cale să fundamenteze dogma despre episcopatul universal şi despre primatul de jurisdicţie al papei tocmai pe aceste cuvinte, prin care Iisus ar fi acordat lui Petru primatul de jurisdicţie cu drept de a se transmite urmaşilor acestuia pe scaunul Romei până la sfârşitul veacurilor. De atunci încoace deci, pentru teologii romano-catolici este un articol de credinţă explicaţia după care prin cuvântul „piatră" din textul de mai sus, trebue să se înţeleagă „persoana lui Petru şi episcopii Romei, ca succesorii săi, pe care s'ar întemeia Biserica lui Hristos".[1]

Fiind vorba de o dogmă, articol de credinţă, înseamnă că ea n'ar fi putut să fie formulată, învăţată şi promulgată de sinodul Vatican fără să-i fi găsit în prealabil îndreptăţirea în revelaţia Noului Testament şi în consensul sfinţilor Părinţi, păstrătorii credincioşi ai „regulii credinţei". — Cu alte cuvinte, primatul papal de jurisdicţie universală ar fi de origină dumnezeească, întemeiat de Mântuitorul, propovăduit de sfinţii Apostoli şi de Părinţii bisericeşti şi crezut de toţi, totdeauna şi pretutindeni.

---

[1] Dr. *Nicolae Bălan* (actualul mitropolit al Ardealului): În chestia unirii Bisericilor. Răspuns la o broşură. Retipărire din Revista Teologică, Sibiu, 1909, p. 50—51.

Chestiunea pusă în felul acesta de romano-catolici, ar însemna să găsim atât în Noul Testament cât şi în Tradiţiunea Bisericii, în răsărit şi apus, toate elementele necesare formulării acestei dogme. Lucrul acesta însă nu este cu putinţă, pentru singurul şi preţiosul motiv că nu există.

Nu vom intreprinde aici o cercetare amănunţită a afirmaţiilor catolice cu privire la înţelesul textului dela Matei XVI, 18—19 („Tu eşti Petru") la lumina întregii învăţături revelate a Noului Testament, nici nu vom înşira părerile sfinţilor Părinţi greci şi latini în legătură cu adevăratul înţeles al loghionului mateian,[1] ci vom încerca să arătăm că exegeza romano-catolică a textului de mai sus, pe care Sinodul Vatican a pus-o la temelia primatului papal, nu este exegeza Bisericii ecumenice, ci a unor episcopi ai Romei, născocită de ei cu ajutorul unor falsuri literare, în vederea promovării intereselor lor politice.

Dar pentru ca să ne dăm şi mai bine seama că interpretarea pe care teologii romano-catolici o dau textului dela Matei XVI, 18—19 este în vădită nepotrivire atât cu învăţătura Mântuitorului cât şi cu exegeza patristică răsăriteană şi apuseană, vom arăta pe scurt despre ce este vorba în cuvintele pe care Iisus le-a rostit la Cezareea lui Filip.

Mântuitorul fericeşte pe Petru pentrucă s'a învrednicit de o descoperire de sus ca să mărturisească credinţa în mesianitatea şi divinitatea Fiului lui Dumnezeu. Apoi continuă, spunând lui Petru: „Şi eu zic ţie, căci tu eşti Petru (adecă acela pe care te-am numit Petru din cauza tăriei cu care ai mărturisit credinţa în mesianitatea şi divinitatea Fiului lui Dumnezeu celui viu) şi pe această piatră voiu zidi Biserica mea şi porţile iadului nu o vor birui pe ea". Despre care piatră este vorba aici? De persoana lu Petru sau despre obiectul mărturisirii lui

[1] Chestiunea aceasta a făcut obiectul unei cercetări mai largi şi mai complete, pe care am tipărit-o în lucrarea: „Este primatul lui Petru un privilegiu de drept divin după Noul Testament"? („Seria Teologică" nr. 18) Sibiu, 1940. Vezi deasemenea şi valorosul studiu al lui *Petru Maior,* Procanon, transcris şi publicat de C. *Erbiceanu,* Bucureşti 1894. Vezi deasemenea Dr. *Nicolae Bălan,* op. cit. p. 37—38; 50—53.

Petru? Intreaga legătură internă a ideilor exprimate atât în text cât și în context, nu ne îngăduie să vedem în termenul „piatră", pe care va fi întemeiată Biserica, nimic altceva decât credința în mesianitatea și divinitatea Fiului lui Dumnezeu, pe care o mărturisise sfântul Petru în numele tuturor Apostolilor. Iisus întreabă de două ori pe Apostoli, întâi cu privire la credința oamenilor despre El și a doua oară cu privire la credința Apostolilor despre Stăpânul lor: „Cine zice lumea că sunt eu?" „Dar voi cine ziceți că sunt?" Obiectul întrebărilor este același: *credința*. Această credință este mărturisită de Petru prin descoperire dumnezeească. „Prin urmare, spune Dr. Nicolae Bălan,[1] dacă toate premisele se referesc la această credință nu este firesc nici logic ca Mântuitorul să întoarcă vorba la sfârșit în altă direcție și să scoată concluziunea că totuși nu pe această credință, ci pe *persoana lui Petru* va zidi Biserica sa". A interpreta în felul acesta textul mateian înseamnă a deplasa tot înțelesul convorbirii lui Iisus cu Apostolii Săi. Dacă Hristos ar fi voit să întemeieze pe Petru Biserica Sa, atunci ar fi zis: „Tu ești Petru și pe *acest Petru*, adecă pe persoana lui Petru, voiu zidi Biserica mea". „Iisus însă nu a zis așa, ci a zis: „Tu ești Petru și pe această *piatră* voiu zidi Biserica mea"; adică: deoarece tu ești acela, pe care te-am numit Petru din cauza tăriei cu care ai mărturisit credința în Fiul lui Dumnezeu, iată îți zic ție, că pe această piatră a *credinței* ce ai mărturisit voiu zidi Biserica mea, pe care nici porțile iadului nu o vor putea birui".[2]

Interpretarea aceasta o găsim formulată cu toată claritatea la sfântul Apostol Pavel, care spune că „alt temeiu nimeni nu poate pune, afară de celce este pus, carele este Iisus Hristos" (I Cor. III, 11). A merge însă cu îndrăsneala și a afirma că sfântul Petru ar fi totuși în al doilea rând temeiu, adică un temeiu secundar al Bisericii, ar însemna a nu-i atribui cu nimic mai mult decât celorlalți Apostoli,[3] deoarece același Apostol spune în alt loc:

---

[1] Op. cit. p. 52. [2] Idem, ibidem p. 53.
[3] Cf. Dr. *Nicolae Bălan*, op. cit. p. 45.

„zidiţi fiind pe temelia apostolilor şi a proorocilor, fiind piatra cea din capul unghiului însuşi Iisus Hristos" (Efeseni II, 20). „Nu iaste dară, zice Petru Maior,[1] numai Sfântul Petru piatră, ce şi ceilalţi apostoli".

Interpretarea paulină va servi ca punct de plecare şi de orientare întregii exegeze patristice, atât în Răsărit cât şi în Apus, în aşa măsură că sfinţii Părinţi o vor face să fie a lor, iar prin ei a Bisericii întregi ecumenice.

Luând deci în consideraţie interpretarea patristică răsăriteană şi apuseană, constatăm că textul „Tu eşti Petru" cunoaşte una şi aceeaşi explicaţie, anume că termenul „piatră" este obiectul mărturisirii de credinţă rostită de sfântul Apostol Petru în numele tuturor tovarăşilor săi, adică Iisus Hristos: *credinţa sfinţilor Apostoli în mesianitatea şi divinitatea lui Iisus.* Pe această credinţă, pe acest adevăr etern, Mântuitorul a promis că va zidi Biserica sa.[2]

In primele trei veacuri creştine, textul „Tu eşti Petru" este folosit de Părinţii sau scriitorii bisericeşti pentru dovedirea mesianităţii şi divinităţii lui Iisus contra ereticilor. Aceasta înseamnă că textul n'avea şi nu putea să aibă pentru ei şi pentru conştiinţa Bisericii alt sens decât cel hristologic. Aşa îl găsim la sfântul Irineu şi la sfântul Ipolit. Il vom găsi deasemenea la Calist şi la Tertulian, în controversa privitoare la iertarea păcatelor, fără nicio nuanţă sau aluzie la vreun drept de jurisdicţie acordat numai lui Petru şi prin el, episcopilor Romei. La Origen, ca şi la sfântul Ciprian, vom găsi interpretarea dată pentru prima dată de sfântul Apostol Pavel. Pe linia exegezei lui Origen se vor situa Eusebiu de Cezareea, Epifaniu, Efrem Sirul, Pă-

---

[1] Procanon, ed. *Erbiceanu*, p. 19.

[2] Cea mai obicinuită interpretare pe care o găsim la Părinţii şi scriitorii bisericeşti este aceea că „piatra" este credinţa în mesianitatea şi divinitatea lui Iisus. Marele erudit francez, profesor la Sorbona, Jean Launoy, făcând un tablou cu interpretările patristice ale textului „Tu eşti Petru", găseşte că 43 Părinţi şi scriitori bisericeşti au înţeles sub acel text mărturisirea de credinţă în Iisus Hristos, făcută de Petru în numele colegilor săi, şi numai 17 Părinţi şi scriitori au văzut în „piatră" pe Petru, fără ca totuşi să-i atribuiască înţelesul primaţial. Şi eu aş spune că fondul gândirii acestor 17 Părinţi şi scriitori este că tot Iisus Hristos este piatra pe care a fost zidită Biserica Sa.

rinţii Capadocieni, Atanasie cel Mare, Hrisostom, Teodoret al Cirului, Ciril al Alexandriei, Damaschin şi alţii.

Aceeaşi interpretare o întâlnim şi în exegeza apuseană până târziu în Evul mediu, când va fi înlocuită de exegeza papală. Aşa, de pildă, în Africa vom găsi exegeza sfântului Ciprian, care se va continua prin Opat de Mileve, de fericitul Augustin şi de elevii săi. In Italia, o vom găsi la Ambrozie, la Rufin, la Ieronim, iar în Galia o vom întâlni la Ilarie de Poitiers. O vom găsi însă şi la Roma, pe vremea papei Siricius, ceeace înseamnă că nu putea fi vorba de o exegeză aparte şi deosebită de cea pe care am întâlnit-o la Alexandria sau Antiohia, la Cezareea Capadociei sau la Constantinopole, la Cartagina sau la Milan, sau în sfârşit în Galia.

Unitatea de vederi a Părinţilor şi scriitorilor bisericeşti nu trebue să ne surprindă, deoarece această interpretare este în conformitate cu Sfânta Scriptură şi cu însemnătatea ce o are învăţătura despre persoana lui Hristos în sistemul credinţei creştine. Persoana Mântuitorului este inima Evangheliei, iar Hristologia, adică învăţătura despre persoana lui Hristos, este temelia cu care stau sau cad deodată Creştinismul şi Biserica creştină. Aceasta a mărturisit şi va mărturisi Biserica ecumenică.

Dacă aşa stau lucrurile, cum se face că textul „Tu eşti Petru" primeşte o nouă explicaţie, pe baza căreia Biserica romano-catolică îşi întemeiază dogma sa despre primatul papal de drept divin?

Pentru a putea răspunde la întrebare, se cade mai întâi a ne da seama de anumite stări de lucruri ce se găseau mai ales în Apusul creştin. In adevăr, se petrece un fapt important în Biserica apuseană în legătură cu interpretarea textului „Tu eşti Petru". Incepând cu veacul V, exegeza grecească, după care termenul „piatră" înseamnă credinţa în mesianitatea şi divinitatea Mântuitorului, devine normativă, lucru care nu se potriveşte când este vorba de Apusul creştin. Căci tradiţiunea exegetică după care textul „Tu eşti Petru" reprezintă mărturisirea de credinţă în Iisus Hristos, începe a nu mai fi luată în consideraţie la Roma. Ea şi-a continuat viaţa până târziu

în Evul mediu, sfârşind prin a fi înlocuită de o nouă exegeză, care avea menirea să aşeze noua învăţătură a primatului episcopilor Romei în însaşi revelaţia Noului Testament.

Această exegeză nouă, pe care o putem numi *„romană"*, apare pentru prima dată la Roma, iar cei ce au născocit-o, au pus-o în circulaţie şi au susţinut-o, au fost înşişi episcopii Romei, persoane oficiale şi direct interesate în conducerea treburilor bisericei Romei. Scopul acestei noui exegeze va fi acela de a da primatului Romei o îndreptăţire revelată, pentru a putea să se impună în faţa bisericii apusene şi mai apoi în faţa Bisericii răsăritene.

ANTECEDENTELE EXEGEZEI ROMANE A TEXTULUI „TU EŞTI PETRU"

Apariţia acestei exegeze „romane" a textului dela Mateiu: „Tu eşti Petru", datează din vremea când se urcă pe scaunul episcopal al Romei papa Zosima (417—418). Urmaşul său, Bonifaciu I, bucuros de o atât de însemnată descoperire, va adânci şi mai mult explicaţia predecesorului său, căutând prin toate mijloacele să o încetăţenească la Roma şi înlăturând toate celelalte explicaţii propuse pentru susţinerea primatului de jurisdicţie al episcopilor Romei.

Dar pentru a înţelege şi mai bine procesul de evoluţie al acestei exegeze zise „romană", ni se pare necesar a căuta şi a vedea care au fost antecedentele acestei apariţii cu adevărat miraculoase.

In adevăr, pentru a se ajunge la convingerea că primatul papal ar fi opera lui Iisus, iar textul mateean „Tu eşti Petru" l-ar fundamenta, dându-i expresia definitivă de dogmă revelată, a trebuit ca acest primat să treacă, sau mai bine zis să cunoască două etape de desvoltare premergătoare apariţiei exegezei romane a lui „Tu eşti Petru".

PRIMA ETAPĂ: ORIGINEA ISTORICO-POLITICĂ A PRIMATULUI EPISCOPULUI ROMEI

Prima etapă este reprezentată de episcopul Damasiu şi se caracterizează prin mari sforţări din partea acestuia şi a partidului său din Roma de a-şi întinde autoritatea sa

asupra întregii biserici apusene. În acest scop, el caută și găsește cel mai bun susținător și executor al planurilor sale în persoana împăratului Grațian. Aceste sforțări au un caracter politic bine pronunțat.

Împăratul Grațian este acela care în vremea repetatelor inistențe ale lui Damasiu de a se prezenta în fața colegilor săi din peninsulă și din Galia ca singurul stăpân al bisericii apusene, institue, prin edictul său din 378, primatul jurisdicțional al episcopului Romei peste întreaga creștinătate apuseană. Din ziua aceea, Damasiu devine patriarhul și conducătorul întregii biserici apusene.

Prin rescriptul din 378, Grațian reeditează măsurile luate deja în 369, pe baza cărora se aducea la cunoștiința episcopilor apuseni că Damasiu este socotit de aici înainte judecătorul lor, iar în materie religioasă hotărârile sale au putere de lege. Iată, deci, cum pentru prima dată dreptul de jurisdicție bisericească al episcopului Romei asupra episcopatului apusean este înscris în dreptul roman cu ajutorul lui Valentinian II, care pune cel dintâi puterea civilă în slujba scaunului sfântului Petru.[1]

Totuși măsurile prevăzute în edictul împărătesc din 369 rămân literă moartă, deoarece evenimentele ulterioare le vor face inofensive. Intrigile pe cari adversarii lui Damasiu le-au țesut împotriva sa, au avut ca rezultat un monstruos proces în care era implicat în primul rând episcopul Romei cu toți partizanii săi. Scăpat însă dela moarte datorită intervenției din ultima clipă a preotului antiohian Evagrius pe lângă împăratul Valentinian II, Damasiu reușește și de data aceasta să tragă tot profitul în favoarea puterii sale și a prestigiului scaunului ce ocupa. Procesul este oprit pe loc, iar acuzatorii săi, Isaac și Ursinus, au fost exilați. Cea mai însemnată măsură luată de Valentinian II a fost aceea prin care decidea ca de aici înainte persoanele bisericești, episcopi, preoți și diaconi, să fie scutiți de judecata tribunalelor civile, pentru a nu se mai repeta scenele sângeroase. In schimb însă, aceste persoane bisericești vor fi

[1] Cf. *Joseph Turmel*, Histoire des dogmes. III: La papauté, Paris, 1933, p. 120.

judecate de tribunalul bisericesc instituit de Damasiu. Această măsură datează din 373.

Aceste două împrejurări delicate, am putea spune compromițătoare pentru situația episcopului Romei, s'au adăugat la prestigiul și la autoritatea scaunului Romei. Dar ele nu sunt decât acte premergătoare edictului din 378, a cărui importanță juridică este covârșitoare, mai ales în consecințele ce au decurs din el.

Edictul lui Grațian din 378 este provocat de scrisoarea sinodului roman, ținut sub Damasiu în 378, trimisă împăraților Grațian și Valentinian II.[1]

In scrisoare, Damasiu se plânge de situația creată episcopului Romei de către adversarii săi, episcopii de Parma și de Pouzzoles, și cere împăratului aplicarea măsurilor prevăzute în edictul din 369, până atunci neluate în seamă.

Iată scrisoarea sinodului roman. „Este o mărturie însemnată pe care o aducem gloriei și pietății Voastre, principii prea înțelepți, constatând că noi toți, adunați din toate părțile Italiei în nobilul sanctuar al scaunului apostolic, n'am găsit nimic altceva mai bun să vă cerem pentru biserică decât ceeace solicitudinea voastră ne-a acordat de bună voie... Inspirați cum erați dela început de Duhul Sfânt și pentru a asculta preceptele sfinților Apostoli, al căror patronaj vă faceți o glorie a-l căuta, ați hotărît, pentru restabilirea ordinei în biserică, tulburată de furia lui Ursinus..., cum că episcopul Romei este judecătorul episcopilor celorlalte Biserici (aluzie la edictul lui Valentinian,

---

[1] Sinodul acesta avea drept obiect de cercetare acuzațiunile aduse lui Damasiu de cei doi prelați italieni, episcopii de *Parma* și de *Pouzzoles*, pe cari Damasiu îi depusese ca pe unii cari intraseră în ierarhie pe căi ilegale. Unul din ei a rămas mai departe în scaunul său, fără să se îngrijoreze de măsura luată de Damasiu. Celălalt însă, dispărând pentru un timp, revine în orașul său episcopal. Timpul a contribuit la uitarea acestui incident și a măsurilor luate de Valentinian II în 373, producând astfel o mare desiluzie în rândurile partizanilor lui Damasiu.

Dar incidentul acesta ia altă formă mai bizară și mai gravă pentru Damasiu, deoarece era acuzat de vina de adulter. Cei doi episcopi italieni reușiră să-și asocieze doi diaconi cari au răspândit acest svon. Convocați la sinod, episcopii italieni în fața cărora Damasiu s'a prezentat ca acuzat, au ajuns, după un examen mai mult imaginar decât real, la concluzia că viața lui Damasiu nu este pătată cu nimic, ea fiind numai demnitate și moralitate, iar acuzația este o calomnie infamă.

atribuit lui Grațian prin flaterie). Dar Ursinus, deși exilat prin judecata înțelepciunii voastre, lucrează în taină asupra murdarelor personagii cărora le-a conferit o hirotonie ilicită. Și duși de exemplul său, unii episcopi, păstori nedemni, merg cu îndrăsneala și cu disprețul până la refuzul de a se supune judecății episcopului Romei... Cerem deci nu să se promulge un nou edict, ci să fie pus în vigoare edictul cel vechiu. Căci este nedemn ca cineva să fie în siguranță atunci când este criminal. Astfel episcopul de Parma, contra căruia am pronunțat o sentință de depunere, continuă cu neobrăzare să conducă biserica sa. Trebue să indicăm și pe Florentinus de Pouzzoles. Când se văzu depus, el se adresă înțelepciunii voastre, dar un rescript îi aduse la cunoștință că odată depus la Roma prin judecata episcopilor, el nu mai putea face apel la nici o altă jurisdicție. Totuși, după șase ani, el a revenit în oraș pe neașteptate și s'a pus în fruntea bisericii sale, aruncând tulburare în Pouzzoles, de unde fusese izgonit... Trebue să vorbim și de manevrele la care s'a dedat partidul lui Ursinus cu ajutorul lui Isaac,[1] acest iudeu devenit creștin, care prin întoarcerea sa la sinagogă a profanat sfintele noastre taine... Curse fură întinse, pe care pietatea voastră, grație inspirației divine, a știut să le evite; biserica fusese aproape complet lipsită de miniștrii săi. Și totuși, în timp ce acela care fusese așezat judecător peste toți ceilalți era ocupat cu apărarea, nu se mai găsea nimeni care să judece pe episcopii nedemni și intruși.

Dar acum, când judecata înțelepciunii voastre a stabilit nevinovăția fratelui nostru Damasiu... rugăm înțelepciunea voastră să ia o măsură care să lămurească toate cazurile, fără ca noi să mai avem nevoie a face demersuri supărătoare. Să binevoiască pietatea voastră să fixeze că oricine va fi fost condamnat de judecata lui Damasiu sau de a noastră și se va încăpățâna în păstrarea pe nedrept a bisericii sale... să fie chemat la Roma de ilustrul prefect al Italiei sau de ilustrul său locțiitor. Dacă chestiunea în litigiu se petrece într'o țară îndepărtată, ea va fi, prin ordinul

---

[1] *Isaac* i-a fost de mare ajutor lui *Damasiu* la alegerea sa pe scaunul Romei, fapt pe care acum Damasiu pare să-l nesocotească.

tribunalului locului, încredințată cercetării mitropolitului. Dacă prevenitul este el însuși mitropolit, va primi atunci ordin să se ducă îndată la Roma, sau în orice caz să se înfățișere înaintea judecătorilor pe cari *episcopul Romei îi va desemna*... Orice condamnat care se va crede autorizat să pună la îndoială judecata mitropolitului său sau a oricărui alt episcop, va trebui să facă apel la episcopul Romei sau la o adunare formată din 15 episcopi vecini cu Roma. Orice episcop depus va trebui să tacă. Și dacă teama judecății lui Dumnezeu nu-l face să tacă, va fi constrâns prin forță... Fratele nostru Damasiu, pe care judecata voastră l-a reabilitat, nu trebue să fie într'o condiție mai defavorabilă decât aceia al căror egal în sarcină este, dar asupra cărora are avantajul *de a ocupa scaunul apostolic*. Deci el nu trebue să fie supus tribunalelor publice dela care edictul vostru a scos episcopatul... El nu cere nimic altceva nou; el se ține de ceea ce au făcut înaintașii săi. Trebue ca episcopul Romei, dacă pricina sa nu este încredințată unui sinod, să poată să se apere înaintea sfatului împărătesc. Așa s'a apărat papa Silvestru înaintea tatălui vostru Constantin, acuzat de oameni nelegiuiți".[1]

Aceasta este scrisoarea pe care sinodul roman din 378 a trimis-o împăraților Grațian și Valentinian II. In realitate, ea a fost compusă și chiar trimisă personal de Damasiu, care se ascundea în dosul sinodului din 378. Acesta expune împăratului dorințele sale în chip lămurit și hotărît în acelaș timp. Una din aceste dorinți are caracter cu totul personal, pe când cealaltă privește situația episcopilor. In ceea ce-l privește, Damasiu dorește să profite de pe urma edictului din 373, pe baza căruia episcopii erau scutiți de a mai fi judecați de tribunalele civile, pentru a nu mai depinde în materie de judecată decât de sinoade. Consimte ca el să nu se bucure de imunitatea acordată celorlalți episcopi, dar în schimb îl roagă pe împărat ca el să n'aibă a da socoteală decât împăratului sau sfatului împărătesc.

Cât privește situația episcopilor, Damasiu nu vrea altceva decât aplicarea dispozițiunilor edictului dela 369, care

[1] P. L. t. XIII, col. 575.

pune episcopatul sub ordinele episcopului Romei. In legătură cu aceasta, el arată că episcopul Romei are avantajul (excellit) de a ocupa „scaunul apostolic" și că cinstirea episcopului Romei înseamnă cinstirea „perceptului sfinților Apostoli". El va fi mulțumit dacă treburile bisericești vor fi încredințate „unei adunări de 15 episcopi" vecini cu Roma. Deși dorește primatul, el nu-l cere pe față. Ceea ce vrea, este scoaterea episcopatului din starea anarhică în care se află și punerea lui sub autoritatea bisericească.

Cererile lui Damasiu au fost îndeplinite. Intr'un rescript sever, adresat vicarului său din Roma, Aquilinus, Grațian hotărăște că pe viitor prefecții Galiei și Italiei, ca și proconsulii lor, vor executa măsurile disciplinare luate de episcopul Romei sau de un sinod de 15 episcopi vecini cu el, față de episcopii sau mitropoliții din Apus.

Reproducând termenii înșiși ai lui Damasiu, rescriptul conferea eventual autoritatea la cei 15 prelați vecini cu Roma. Dar acești obscuri episcopi nu puteau să fie decât instrumente oarbe în mâinile puternicului și bogatului lor coleg din Roma. Practic deci, edictul împărătesc din 378 conferea episcopului Romei o autoritate efectivă peste episcopatul apusean.[1] In felul acesta lua naștere primatul papal al episcopului Romei. Damasiu, și cu el toți urmașii săi, până târziu în Evul mediu, avea de ce se bucura și de ce se felicita în acelaș timp.

Noua instituție satisfăcea anumite preocupări și ambiții de ordin politic și lumesc. Din epistola adresată lui Grațian, rezultă că Damasiu nu pomenește nimic de textul scripturistic „Tu ești Petru". Se mulțumește numai să pomenească — ceea ce este cu totul altceva — de ascultarea „perceptului Apostolilor" și de „scaunul apostolic". El crede că în calitate de păzitor al mormintelor celor doi Apostoli Petru și Pavel, ca și în calitatea sa de titular al scaunului lor, trebue să iasă din rândul celorlalți episcopi, colegii săi în episcopat, și să se situeze mai presus de ei. El n'are ideea și nici convingerea să sprijine pretențiunile sale de primație pe voința Mântuitorului și să invoace textul „Tu ești Petru"

---

[1] Cf. *Joseph Turmel*, op. cit. p. 123.

ca expresiunea acestei voințe divine. A nu ținea seama decât de cuvintele sale, primatul papal este o mărturie de deferență adusă celor doi Apostoli. El nu este însă executarea unui plan divin.

Aceste texte, deși exprimă gândirea lui Damasiu, nu sunt expresia gândirii totale a episcopului Romei, deoarece în ele nu sunt exprimate decât ideile care puteau să fie spuse. Ceea ce Damasiu n'a spus sau n'a voit să spună, ne spune însă un contimporan al său, Ammien Marcellin, care a povestit alegerea de episcop a lui Damasiu. Iată ce spune acesta despre scaunul episcopal: „Când vezi fastul monden care înconjoară această demnitate (adică episcopatul), nu te mai miri de străşnicia candidaturilor al căror obiect este. Cei ce o caută, știu prea bine că odată ajunși la capătul poftelor lor, ei vor fi încărcați cu darurile doamnelor, purtați în care, îmbrăcați cu slavă și masa lor va întrece pe a împăraților". Și autorul adaugă: „Totuși ei ar fi mai fericiți dacă, în loc să caute în măreția orașului un pretext pentru excesul lor, ar merge pe urmele unor episcopi provinciali cari urmează un regim sever, poartă haine sărace, lipsite de finețǎ și au ochii îndreptați spre pământ. De aceea curățenia moravurilor lor, ca și simplitatea vieții lor, îi face plăcuți înaintea Dumnezeului celui veșnic și respectabili în fața adevăraților lor credincioși." [1]

Contrastul dintre luxul isbitor și provocator al episcopilor Romei și modesta simplitate a episcopilor provinciali, lămurește cererea prezentată lui Grațian. Damasiu, ca episcop al Romei și păzitor al mormintelor sfinților Apostoli Petru și Pavel, dorește să mai aibă în plus și o jurisdicție superioară. De fapt însă Damasiu cerea acest privilegiu din partea împăratului ca să poată justifica luxul isbitor și provocator în care trăia. El nu putea să se mai știe egalul colegilor săi provinciali în domeniul jurisdicțional atunci când, prin felul de viață luxoasă ce ducea, sfida și disprețuia pe sărmanii episcopi din peninsulă. Cine altul decât împăratul putea să-i confere această putere? Damasiu dorea și voia să fie „de jure" vicar împărătesc,

---

[1] Citat după *Joseph Turmel*, op. cit. p. 123.

pentru a putea pune de acord situaţia sa juridică cu fastul vieţii ce ducea. Fără îndoială că, în fapt, episcopul Romei se bucura de oarecare prestigiu în faţa colegilor săi apuseni, dar acest prestigiu nu era luat în seamă de legile împărăteşti. Edictul lui Graţian a consacrat deci, din punct de vedere juridic, această situaţie, punându-o de aici înainte la adăpost de orice atac sau cursă. In plus — şi acesta este elementul cel nou care apare — efectele legii împărăteşti sunt aplicabile în toată biserica apuseană. Ceea ce face dealtfel şi importanţa sa.

Aceasta este prima etapă în care ia naştere istoriceşte primatul papal şi se va exercita şi mai bine şi mai rău în biserica apuseană. Natura lui este politică. Graţian i-a dat temelia istorico-politică, iar Damasiu i-a fost inspiratorul şi inginerul iscusit. De aici înainte, istoria bisericească din Apus, va înregistra, dealungul veacurilor, succesul acestei teorii minunate, culminând cu subordonarea totală a puterii seculare puterii sacerdotale, mai ales pe vremea papei Grigorie VII Hildebrand.

A DOUA ETAPĂ: ORIGINEA SINODALĂ A PRIMATULUI PAPAL

Dela o vreme însă, acest dar împărătesc a apărut nu numai insuficient, ci şi primejdios urmaşilor lui Damasiu, cari au început a se ruşina de o explicaţie ca cea damasiană cu privire la originea autorităţii lor. Faptul acesta îi face să caute altă justificare a autorităţii lor faţă de episcopii apuseni, cari se vedeau apăsaţi de o jurisdicţie pe care colegul lor din Roma o primise din partea puterii temporale. Le trebuia deci altă origină a puterii lor: ea trebuia să fie *de natură dumnezeească*. Dar o atare origină nu se găsea decât în Hristos, care a şi formulat-o în cuvintele: „Tu eşti Petru". Ca să ajungă aici deodată, era tare greu, deoarece se isbeau de o tradiţie exegetică universal acceptată în Răsărit ca şi în Apus, la Alexandria ca şi la Roma, la Cartagina ca şi în Galia, după care nu era îngăduit nimănui a face din cuvintele Mântuitorului originea sau temeiul revelat al altei învăţături decât a *învăţăturii despre mesianitatea şi divinitatea lui Iisus.*

Au trebuit atunci să se oprească la calea jumătate,

adică să-i găsească originea divină în hotărîrile sinodului I ecumenic dela Niceea, care după învățătura Bisericii este inspirat de Duhul Sfânt, iar hotărîrile sfinților Părinți sunt opera Duhului Sfânt. Cu alte cuvinte, *urmașii lui Damasiu aruncă teoria după care primatul papal ar fi opera împăratului creștin și-i substituesc sinodul ecumenic din Niceea.* Această schimbare constitue a doua etapă în procesul de evoluție a primatului episcopului Romei.

Această reformă este pusă la cale și desăvârșită în acelaș timp de Inocențiu I (402—417). El este deci și inspiratorul și organizatorul acestei noui reforme.

Cum ajunge Inocențiu I la această modificare? Mai întâi, el a pus la contribuție ideea că hotărîrile sinodului ecumenic sunt opera Duhului Sfânt, care a inspirat, a călăuzit pe sfinții Părinți. Odată stabilit lucrul acesta, care era exact din punct de vedere dogmatic, Inocențiu I merge mai departe și precizează de hotărîrile cărui sinod ecumenic este vorba. In cazul său, nu putea să fie vorba decât de sinodul ecumenic dela Niceea, din 325. Prima consecință, decurgând în chip firesc și logic din cele spuse mai sus, este aceea că orice instituție bisericească așezată pe aceste de Dumnezeu inspirate hotărîri, are caracter divin și ei trebue să i se plece toată mintea omenească, începând cu episcopatul.

Care sunt și ce vor să spună hotărîrile luate de Părinții sinodului I ecumenic dela Niceea? Ele privesc, zice Inocențiu I, dreptul de apel al episcopilor la Roma, ca ultimă instanță judecătorească, acordat în chip exclusiv scaunului apostolic. Episcopul devine astfel suprema și unica autoritate, în biserica apuseană și răsăriteană. Această autoritate, egală cu suveranitatea cu care se îmbracă Inocențiu I, își are originea în sinodul ecumenic. Natura acestui drept de jurisdicție universală este dumnezeească. Cu alte cuvinte, hotărîrile Părinților sinodului ecumenic dela Niceea, inspirate fiind de Duhul Sfânt, acordă episcopului Romei primatul de jurisdicție universală și de drept divin.

Trebue să observăm că nu este vorba numai de un primat jurisdicțional în baza căruia episcopul Romei are de judecat ca ultimă instanță toate procesele episcopilor

și mitropoliților apuseni, așa cum se hotărîse prin edictul lui Grațian din 378, ci de data aceasta este vorba de ceva mai mult: mai întâi se extinde această jurisdicție la întreaga Biserică, și apoi i se dă o bază, o origină divină.

Aceste idei cardinale Inocențiu I le găsește în înseși canoanele sinodului ecumenic dela Niceea, luându-le ca normative.

Dar tocmai aici începe adevărata operă originală și plină de igeniositate a lui Inocențiu I. Odată cu aceasta, începe să se urzească și interesanta istorie a canoanelor sinodului dela Sardica. Căci, în realitate, canoanele pe care Inocențiu I le invoacă ca supremă autoritate în fundamentarea primatului de jurisdicție al episcopilor Romei, erau pe nedrept și tendențios sau fraudulos atribuite sinodului ecumenic dela Niceea, deoarece Părinții acestui sinod n'au formulat niciodată astfel de canoane care să statueze dreptul exclusiv pentru episcopul Romei de a fi singurul cap și conducător al Bisericii, ca și judecător ultim în materie de recursuri bisericești. Aceasta ar fi însemnat o contradicție flagrantă cu constituția Bisericii primelor veacuri.

Ce sunt atunci aceste canoane de care vorbește Inocențiu I? Care le este obârșia, care le este înțelesul și cum s'a ajuns la această bizară și frauduloasă întrebuințare a lor? Firește, nu vom analiza conținutul acestor canoane și nu vom pune problema autenticității lor,[1] deoarece aci nu urmărim decât evoluția apariției exegezei „romane" a textului „Tu ești Petru". Putem însă să spunem, pe scurt, că sinodul ecumenic din Niceea, dela 325, n'a formulat în cele 20 canoane ale sale nici o dispoziție prin care s'ar fi acordat episcopului Romei suprema autoritate și jurisdicție universală, consacrându-l cumva ca supremul conducător și judecător în întreaga Biserică. Din contră, canoanele acestea stabilesc principiul egalității în drepturi și onoruri, de care au a se bucura marile centre creștine: Roma, Alexandria, Antiohia. In al doilea rând, ideea dreptului

[1] In ce privește această chestiune, vezi *J. Friedrich*, L'autenticité des canones de Sardique, in: *J. J. Döllinger*, La papauté, Paris, 1904; vezi și *J. Turmel*, op. cit. p. 127 sq.

de recurs în materie de judecată are cu totul altă înfățișare și altă funcționare decât cele gândite de Inocențiu I și de toți urmașii săi până în zilele noastre.

Canoanele de care este vorba sunt: 3, 4, 5 și 6. Confruntându-le cu canoanele 3, 4, 5 și 6 ale sinodului ecumenic din Niceea, se constată că acestea din urmă n'au nimic a face cu afirmațiunile lui Inocențiu I. In realitate, ele aparțineau sinodului din Sardica, unde este vorba de recursul la Roma al episcopilor nemulțumiți cu sentințele primite. Dar să fim bine înțeleși: în canoanele de mai sus este vorba de provinciile apusene, cari din punct de vedere jurisdicțional aparțineau bisericii Romei, socotită ca metropola întregului Apus creștin. In această situație se putea deci vorbi de dreptul de apel pe care-l exercita episcopul Romei față de episcopii provinciilor bisericești dependente de biserica Romei. Era o legislație care data de mult, mai ales în Biserica răsăriteană și prin urmare nu era ceva nou, sau numai un bun al scaunului episcopal din Roma.

Toate acestea îi erau cunoscute și lui Inocențiu I, care nu putea însă să pășească la reforma închipuită de el decât punând în joc două lucruri și anume:

1. Interpretarea canoanelor sinodului din Sardica în sensul de a le prezenta ca temeiul dreptului de apel rezervat exclusiv episcopului Romei.

2. Atribuirea acestor canoane sinodului ecumenic din Niceea. Mai întâi, Inocențiu I a purces la explicarea canoanelor sinodului din Sardica, cărora le atribue idei noui. De unde până atunci ideea de apel era cunoscută și legalizată atât în Răsărit cât și în Apus, Inocențiu I face din dreptul de apel un privilegiu acordat exclusiv episcopilor Romei, drept pe care-l vor exercita de aici înainte asupra întregii Biserici. Acesta era primul obiectiv către care țintea Inocențiu I: aservirea întregului episcopat episcopului Romei,[1] pentru a asigura monarhiei papale o bază solidă.

Cucerită prima poziție, stratagema lui Inocențiu I n'avea decât să-și desvolte mai departe, în liniște și în siguranță,

---

[1] Cf. *Joseph Turmel*, op. cit. p. 167.

operaţiunile sale. Canoanele de care se foloseşte Inocenţiu I nu sunt ale sinodului din Sardica, ci ale sinodului ecumenic din Niceea. Nu putea un sinod local să ia hotărîri cu valoare atât de mare ca sinodul ecumenic niceean. Acesta era al doilea obiectiv, şi cel mai valoros, la care ţintea Inocenţiu I. Prin urmare, fundamentul primatului episcopului Romei este de origină dumnezeească, iar autoritatea supremă şi jurisdicţia universală i-au fost acordate de sfinţii Părinţi dela Niceea, inspiraţi de Duhul Sfânt.

Isvorîtă din hotărîrile sinodului ecumenic din Niceea, această nouă legislaţie avea să joace un foarte mare rol în viitor. Nu trebue pierdut din vedere că atunci când Inocenţiu I reuşeşte să dea o bază divină primatului jurisdicţional, episcopul Romei trăgea încă foloase reale din fundamentul politic dat de împăratul Graţian primatului episcopului roman. Sprijinită pe sabia împărătească, autoritatea episcopului Romei începuse să calce în picioare drepturile episcopilor. Primatul papal, care în 387 fusese întemeiat de împărat, funcţiona satisfăcând pe Damasiu. Acesta scria lui Graţian următoarele, făcând aluzie la edictul lui Valentinian II: „N'am găsit nimic mai bun a vă cere pentru binele Bisericii, decât ceeace solicitudinea voastră a binevoit să acorde de bună voie".

Cu toate acestea, pe Inocenţiu I bazele puse de Damasiu acestei instituţii nu-l mulţumeau. Scopul urmărit de Inocenţiu I era să schimbe „starea civilă a papalităţii".[1] El îşi dădea seama că dacă actele de autoritate ale unui împărat creştin ortodox pot fi la un moment dat favorabile gândurilor şi hotărîrilor episcopilor Romei, apoi foarte uşor se poate întâmpla ca acestor împăraţi, bine dispuşi faţă de Biserică, să le urmeze împăraţi eretici şi rău dispuşi faţă de aceeaşi Biserică, cari ar răsturna pe dos situaţia, devenind chiar prigonitorii episcopilor Romei, sau ar acorda altor episcopi privilegii speciale în dauna celor ai Romei. Exemplul i-l ofereau bisericile din Galia, ai căror episcopi cereau sprijinul şi arbitrajul arhiepiscopului Milanului. In al treilea rând, edictul împărătesc din 387 supunea papei

---

[1] *Idem*, ibidem p. 168.

numai episcopatul occidental, episcopatul oriental rămânând în afara hotarelor jurisdicției episcopului Romei. La toate acestea se mai adaugă și un element psihologic și anume: puterea acordată episcopului Romei de către împărat, putea să-și exercite rigorile legii numai asupra trupului, pe când sufletele nu le putea convinge prin constrângere.

Acestea sunt motivele cari l-au determinat pe Inocențiu I să pășească la noua reformă și pe care a dus-o la bun sfârșit. El și-a dat seama că o autoritate bisericească sprijinită pe puterea împărătească va fi mereu amenințată de capriciile unuia sau altuia din împărații ce vor urma. Ea era deasemenea lipsită de principiul expansiunii universale, și mai ales lipsită de puterea spirituală. Pe scurt, Inocențiu I a văzut în opera lui Damasiu două lucruri, și anume: *ideea* și *executarea ideii.* Prima i s'a părut excelentă și și-a însușit-o, iar a doua, defectuoasă, a lăsat-o să cadă.

Nu se putea o reformă mai bine reușită ca aceasta. Cărui dintre urmașii lui Inocențiu I nu-i va fi plăcut această operă minunată și plină de ingeniositate? El a hotărît deci așezarea primatului papal pe baze noui. Nu doară că nu exista, ci el avea o temelie și defectuoasă și nesigură, ca orice lucrare omenească. Această temelie o înlocuiește Inocențiu I întocmai precum unei case i se înlocuiește temelia de lemn prin alta de piatră sau de ciment, păstrând însă mai departe concursul dat de puterea împărătească, care va purta grijă de executarea hotărîrilor luate de papa. Inocențiu I a voit să schimbe rolul inițial al puterii împărătești, făcând-o să înceteze de a mai juca rolul de tată al papalității, prin substituirea unei origini mai înalte și mai nobile. Această origină este dumnezeească și este opera Mântuitorului, iar textul dela Matei XVI, 18—19: „Tu ești Petru", fundamentează această instituție.

Se înțelege dela sine că Inocențiu I este încă departe de această ultimă etapă. Numele sfântului Petru îi vine adesea în gură și-și face o glorie din faptul că ocupă „scaunul lui Petru". Dar mintea lui născocitoare nu reușește să descopere marea bogăție de perle cuprinsă în cuvintele Mântuitorului: „Tu ești Petru". De aceea, el caută să pună la origina primatului papal sinodul ecumenic din Niceea.

Astfel acest primat apare ca fiica autentică a sinodului niceean, încetând de a mai fi opera puterii împărătești și devenind opera exclusivă a sinodului ecumenic care l-a și instituit.

Inocenţiu I şi textul „Tu eşti Petru". — Ideea folosirii canoanelor sinodului din Sardica, ca fiind ale sinodului ecumenic, în vederea formulării nouei teorii a originii primatului episcopilor Romei, o găsim exprimată și în câteva scrisori ale sale, pe care le adresează la diferite persoane. Așa, de pildă, el pare că atribue o origină divină primatului papal în scrisoarea trimisă Părinților sinodului din Cartagina. El spune că Părinții adunați la acest sinod, urmând pildele Tradițiunii antice și disciplina bisericească, au întărit vigoarea religiunii lor înainte de a lua o hotărîre. Această atitudine este pe linia indicată de scaunul apostolic ocupat de Inocenţiu I, care doreşte să urmeze Apostolului Petru, dela care isvorăște însuși episcopatul și toată autoritatea. Mai departe, el vorbește de Părinții sinodului ecumenic din Niceea, cari au rezervat scaunului apostolic dreptul de a anula conflictele. Acest regulament, spune el mai departe, a fost promulgat printr'o inspirație divină, iar nu omenească (quod illi non humana, sed divina decrevere sententia).[1]

Aceeași idee pare să fie expusă și în epistola pe care Inocenţiu I o adresează lui Alexandru, arhiepiscopul Antiohiei, căruia îi reamintește motivele pe care se întemeiază el când afirmă că scaunul Romei este primul între toate scaunele episcopale. Scaunul Romei este primul, spune el, fiindcă a fost ocupat pentru prima dată de Petru până la moarte. Scaunul episcopal al Antiohiei vine imediat după al Romei[2], deoarece el a fost ocupat de Petru numai în treacăt[3]. Pentru aceste motive, nimeni altul decât episcopul

---

[1] P. L. t. XX, ep. XXIX, 1, col. 583: „Vel id vero, quod patrum instituta sacerdotali officio custodientes non censetis esse calcanda, *quod illi non humana, sed divina decrevere sententia,* ut quidquid quamvis de disjunctis remotisque provinciis ageretur, non prius ducerent finiendum, nisi ad hujus sedis notitiam perveniret: ut tota hujus auctoritate justa quae fuerit pronuntiatio firmaretur".

[2] Această ordine a scaunelor patriarhale, pe care o întâlnim aci pentru prima dată, va reapare în *Donnatio Constantini*, în sec. IX.

[3] P. L. t. XX, ep. XXIV, 1, col. 548: Ad Alexandrum episcopum Antiochenum.

Romei n'are dreptul să exercite autoritatea supremă și jurisdicțională asupra întregului episcopat creștin.

In epistola pe care o trimite lui Victricius de Rouen, Inocențiu I afirmă că Petru este originea, începutul și al apostolatului și al episcopatului în Hristos: „Incipiamus igitur, adjuvante sancto apostolo Petro, per quem et apostolatus et episcopatus in Christo coepit exordium". El afirmă deci că apostolatul și episcopatul au o singură origine: Petru. Formula o găsim în epistola XXIX, deja menționată: „scientes quid apostolicae sedi, cum omnes hoc loco positi ipsum sequi desideremus Apostolum, debeatur, a quo ipse episcopatus et tota auctoritas nominis hujus emersit"[1], unde Inocențiu I spune, într'o formă mai nuanțată, că „însuși episcopatul și întreaga autoritate a numelui acestuia decurg din faptul că Petru este *originea*".

Există însă o legătură de rudenie între afirmațiunile făcute de Inocențiu I în epistolele mai sus citate și textul „Tu ești Petru". Natura acestei înrudiri poartă în ea elementele care ar face să se creadă că Inocențiu I își întemeiază noua lui teorie pe însuși textul dela Matei: „Tu ești Petru". Dar nu. El îl cunoaște foarte bine și se inspiră din el[2]. Numai că Inocențiu I înțelege și explică acest text situându-se pe linia exegezei sfântului Ciprian, după care „Tu ești Petru" este charta întregului episcopat[3]. Ca și Ciprian, Inocențiu I vrea să spună că Mântuitorul a promis

---

[1] P. L. t. XX, col 582.

[2] Cf. *Joseph Turmel*, op. cit. p. 169.

[3] Ciprian, ep. XXXIII, 1, ed. *Hartel* t. II, pag. Pentru interpretarea textului la sfântul Ciprian vezi *Wladimir Guettée*, Papalitatea shismatică, trad. de *Josif Gheorghian*, București 1906; *Hugo Koch*, Cyprian und der römische Primat. Eine Kirchen — und Dogmengeschichte Studie, Leipzig, J. C. Hinrichs'sche Buchhandlung, 1910, in: Texte und Untersuchungen zur Geschichte der altchristlichen Literatur, dritte Reihe, V Bd. 1910, p. 1—174; Cathedra Petri. Neue Untersuchungen über die Anfänge der Primatslehre. Beihefte zur Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft, Giessen, Alfred Töpelmann, 1930; Zur Geschichte des monarchischen Episkopats, art. in Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft und die Kunde des Urchristentums, 1919—1920. p. 81—85. *Langen (Joseph)*, Geschichte der römischen Kirche bis zum Pontificate Leos I, Bonn, 1881; *Erich Caspar*, Primatus Petri. Eine philologisch-historische Untersuchung über die Ursprünge der Primatslehre, Weimar, 1927.

lui Petru episcopatul. Atât şi nimic mai mult. Ridicat cel dintâi la cinstea de episcop, Petru a deţinut câtăva vreme singur această sarcină şi a slujit de rezervor din care se trăgea episcopatul. Dar trebue să precizăm că, în ce priveşte pe Ciprian, este vorba de o prioritate cronologică, iar nu juridică. In plus, pentru Inocenţiu I textul „Tu eşti Petru" conţine — în sens de prioritate cronologică — un drept de proeminenţă pentru scaunul episcopal al Antiohiei, pe care Petru l-ar fi ocupat vremelnic, numai în treacăt şi după aceea pentru scaunul Romei, dat fiind că Apostolul a murit în capitala imperiului roman.

Din cele spuse mai sus, se desprind două lucruri privitoare la concepţia lui Inocenţiu I despre originea şi natura primatului papal. Primul constă în aceea că textul „Tu eşti Petru" îşi păstrează chiar şi sub pana lui Inocenţiu I interpretarea tradiţională a Bisericii ecumenice. Biserica din Roma este, din acest punct de vedere, tributară bisericii africane. Al doilea constă în a considera primatul episcopului Romei ca fiind opera hotărîrilor Părinţilor [1] sinodului ecumenic din Niceea [2]. In virtutea acestei origini, episcopul Romei, în cazul nostru Inocenţiu I, are dreptul de a judeca în ultimă instanţă cauzele majore din întreaga Biserică.

Anumite piedeci au oprit pe Inocenţiu I să vadă în textul „Tu eşti Petru" temeiul revelat al primatului papal. Ezitarea lui s'a izbit însă de puternica tradiţiune exegetică africană, după care „Tu eşti Petru" este temeiul episcopatului din Biserică primit dela Iisus Hristos. Episcopii deţin întreita lor putere dela sfinţii Apostoli în măsură egală. Aceasta era o învăţătură crezută de întreaga Biserică ecumenică. In al doilea rând, ea se isbea de înţelesul ce se da termenului „πέτρα", care nu însemna persoana lui Petru, ci credinţa în mesianitatea şi divinitatea lui Iisus, mărturisită de Apostolul Petru în numele colegilor săi. Pe această credinţă a fost întemeiată Biserica cea văzută. Era deasemenea un punct dela început fixat în tradiţiunea exegetică,

---

[1] P. L. t. XX, col. 583: „Patrum instituta".

[2] P. L. t, XXIX, col. 473, 6: „Si majores causae in medium fuerint devolutae, ad sedem apostolicam, sicut synodus statuit, et beata consuetudo exigit, post judicium episcopale referantur".

3*

atât cea răsăriteană cât și cea apuseană. Acestea sunt piedecile peste care Inocențiu I n'a putut trece, dar care l-au oprit la calea jumătate, făcându-l să fundamenteze primatul papal pe hotărîrile sinodului ecumenic din Niceea. Pentru el aceasta era o biruință, deoarece grație imaginației sale atât de bogate, ca și abilității sale, Inocențiu I reușește să scoată primatul papal de sub influința vremelnică și dăunătoare a împăratului și să-i dea autoritatea și prestigiul necesar în executarea planului de dominare a întregei creștinătăți.

Este de notat că episcopii Romei din vremea aceea se socoteau fără excepție urmașii sfinților Apostoli Petru și Pavel, dar niciodată numai ai sfântului Petru.

Reforma intreprinsă de Inocențiu I n'a rămas literă moartă. Din contră, ea s'a înrădăcinat în pământul Romei și va da roade minunate, pe care biserica romană nu le va nesocoti. Căci dacă pentru urmașii lui Inocențiu I originea primatului papal pare să fie însuși Mântuitorul, nu este mai puțin adevărat că ea va exercita o mare influință în epoca de glorie a faimoaselor decretale pseudo-isidoriene.

Cu Inocențiu I începe și sfârșește deci a doua etapă a evoluției primatului papal. Reforma sa rămâne la calea jumătate, din cauza obstacolelor pe care le-am arătat mai sus. Putea ea însă să rămână aci? Vom vedea îndată că teoria lui Inocențiu I va fi desăvârșită de urmașii săi, prin trecerea obstacolelor ce se iviseră deja în calea lui Inocențiu I. Aceasta va însemna ultima etapă în evoluția căutării adevăratei origini a primatului papal.

(Sfârșitul urmează)

PENTRU SUFLETUL BASARABIEI

de

Preot Căpitan GHEORGHE SECAȘ

La scurtă vreme după desfășurarea luptelor de desrobire a Basarabiei, în câmpiile armonioase și pline de belșug ce se întind între Prut și Nistru, a descins misiunea ardeleană. După ce glia străbună a fost eliberată prin vitejia ostașului român și prin jertfa lui de sânge, făcându-se pământului și poporului basarabean cel mai mare bine, a venit din Ardeal semnalul de a se îndeplini ceva pentru sufletul Basarabiei.

Am avut deosebita fericire și mângăiere sufletească de-a lua parte la expediția misionară inițiată și condusă de I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae al Ardealului. Când meditez asupra celor trăite și experiate cu acest prilej în Basarabia, îmi dau perfect seama că s'a îndeplinit una din cele mai frumoase acțiuni, că întreaga lucrare a fost așezată pe plan pur duhovnicesc și tot ce s'a săvârșit a fost numai din motive evanghelice. Ardealul a trecut în Basarabia prin reprezentanții săi spirituali, pentru a depune către sufletul basarabean mărturia iubirii de frate și a se bucura împreună pentru eliberarea din jugul crunt al bolșevicilor fără Dumnezeu.

Ierarhii și preoții Ardealului au cercetat orașele și satele dintre Prut și Nistru, și-au aflat acolo frați de-ai lor vorbind dulcele grai moldovenesc, având aceeaș credință și mărturisindu-se ca fii ai României. Și Românii basarabeni nu sunt puțini; vreau să spun că ei populează, cu mici excepții, tot ținutul dintre Prut și Nistru, că în comparație cu Ardealul, Basarabia, mai ales acum după recucerirea ei, este un colț de țară românească, unde străinul s'a împuținat foarte mult, spre marea noastră mângăiere. Ți se umple inima de o legitimă mândrie văzând puternicele așezări neaoș moldovenești, care se întind îndestulate în județele Lăpușna, Bălți, Soroca, Hotin, Tighina și mai ales în Orhei. Doar jos la Dunăre mai stăruie îm-

pestriţarea; încolo, Basarabia poate fi mândră de numele ei şi România poate fi fericită că are de straje la Nistru o astfel de santinelă.

IN LUCRARE MISIONARĂ

Inconjuraţi de cea mai caldă însufleţire a fraţilor noştri basarabeni, am făcut rugăciuni în bisericile lor frumoase şi bogat împodobite, ne-am înfrăţit bucurându-ne împreună înaintea lui Dumnezeu, le-am mărturisit credinţa noastră, le-am cinstit mucenicia lor, le-am vestit cuvântul lui Dumnezeu care din veac ne-a fost părinte şi stăpân şi care cu toate că ne-a cercat, dar morţii nu ne-a dat, ci dimpotrivă ne cheamă pe toţi la o binecuvântată nădejde şi la un strălucit viitor. Le-am arătat că precum aici la Nistru sunt milioane de Români, aşa şi în Ardealul de unde am venit noi, partea din spre apus a României, se află peste 3 milioane de Români, cari vorbesc şi simt româneşte şi sunt mândri de neamul lor. Regimente întregi din Ardeal au venit să lupte pentru eliberarea Basarabiei.

Cadrul restrâns al unei comunicări într'o revistă ca aceasta, nu-mi dă posibilitatea de-a intra în amănunte, pentru a arăta pe larg ceea ce s'a făcut în Basarabia de către misiunea ardeleană. Mă gândesc la editarea unei broşuri pentru aşa ceva.

Spun doar atât: In cursul alor 12 zile de efectivă lucrare, s'au săvârşit, prin cercetarea celor peste 600 de sate şi oraşe, tot atâtea Liturghii. Dacă numai acest lucru s'ar fi făcut şi credem că misiunea ardeleană şi-a atins obiectivul.

Ce voiu spune despre cuvântările rostite, despre convorbirile cu poporul, despre broşurile duse în toate cătunele Basarabiei? Un vagon de cărţi a cinstit Ardealul fraţilor basarabeni. Ca încheiere, dau mai jos însemnarea ce am făcut-o în carnetul meu despre împlinirea unei zile de misiune.

LA VORNICENI (LĂPUŞNA)

Miercuri 10 Septemvrie, echipa misionară în frunte cu I. P. S. Sa, cu toată ploaia care nu mai contenea de două zile, se afla în comuna Vorniceni. Această aşezare

de Moldoveni de frunte se află la vreo 40 km. spre apus de Chişinău, numărând 1400 de familii cu aproape 5000 locuitori. Astfel de aşezări nu sunt rare în Basarabia.

Vornicenii au o biserică impunătoare, admirabil împodobită, care n'a avut nimic de suferit în urma stăpânirii bolşevice.

Vremea de ploaie a adus poporul în număr mare la biserică. De altfel, una din echipele noastre era prezentă şi pregătise terenul; au venit toţi preoţii aflători în împrejurimi.

Inconjurat de mare sobor de preoţi şi diaconi, I. P. S. Sa a slujit sf. Liturghie. In desăvârşită reculegere, în duh de evlavie, în ţinută demnă, înaltul Ierarh a exercitat o covârşitoare impresie atât asupra soborului de preoţi împreună slujitori, cât şi asupra poporului care urmărea cu vădită emoţie sfânta slujbă.

Răspunsurile liturgice le-a dat corul din *Lozora*, comună apropiată. Dacă peste tot în satele basarabene am auzit coruri frumoase, corul din Lozora le întrece pe toate. Alcătuit din elemente tinere ţărăneşti, corul mixt din Lozora ne va rămânea cea mai vie amintire de armonie desăvârşită, de cântare îngerească, de freamăt ceresc. Execuţia extrem de facilă şi repertoriul îmbelşugat.

Liturghia arhierească din Vorniceni, însoţită de corul Lozorenilor, va rămânea pentru misiunea noastră un eveniment duhovnicesc de seamă.

In mijlocul acestei încântări duhovniceşti, au urmat cuvântările. I. P. S. Sa a prezentat poporului pe cei patru preoţi ardeleni prezenţi, cari au spus, pe rând câte un cuvânt de zidire sufletească.

A urmat apoi distribuirea cărţilor teologice pentru preoţi şi populare pentru popor: broşuri variate, de cuprins religios, editate în tiparniţa şaguniană dela Sibiu şi cărticele de-ale „Astrei". In fiecare sat basarabean pe unde au trecut echipele misionare, au rămas sute şi mii de broşuri din vagonul cu cărţi venit dela Sibiu.

HRISTOS CALEA NOASTRĂ

de

Preot NICODIM BELEA

Duhovnicul Academiei teologice „Andreiane"

Necredincioşii şi-au ales cu nedrept ca verhovnic pe Apostolul Toma geamănul, care nu le serveşte cauza deloc, ci mai vârtos se arată unealta lui Dumnezeu pentru spulberarea ori căror îndoieli.

Aşa s'a întâmplat cu Invierea Domnului, pe care pipăindu-L, Toma a exclamat: „Domnul meu şi Dumnezeul meu!" Tot sf. Apostol Toma este ucenicul pe care l-a folosit Mântuitorul — în guvernarea Sa dumnezeiască — spre a arăta omenirii *calea* ce duce la scopul final. Acesta a întrerupt pe Mântuitorul în cuvântarea Sa de despărţire şi l-a întrebat: „Doamne nu ştim unde Te duci şi *calea* cum s'o ştim?" Iată o întrebare pe care Dumnezeu a pus-o în gura sf. Apostol, pentru a trasa linia ce-o vor avea de urmat toate neamurile pământului. Răspunsul Mântuitorului a fost limpede: *„Eu sunt calea, adevărul şi viaţa"*. Şi pentru a spulbera orice tălmăcire greşită pe care ar încerca-o cineva, Mântuitorul lămureşte şi modul de-a ajunge la Dumnezeu, zicând: „Nimeni nu vine la Tatăl fără numai prin mine", ceeace însemnează că nimeni nu-şi poate agonisi sieşi o viaţă cu Tatăl, fără numai prin credinţa în Fiul şi în Evanghelia Sa. Nimeni nu are alt drum spre Dumnezeu de cât acela plin de spini şi ură, pe care a mers Iisus. La capătul acestei căi se găseşte culmea Golgotei, cu suferinţă şi sânge. Aceasta este calea! Hristos şi suferinţa sunt pilaştrii ce străjuiesc drumul către Dumnezeu. Cel ce se abate pe „calea cea largă" a plăcerii şi a minciunii, acela nu va afla nici dealul Căpăţânii şi nici pe Dumnezeu.

Drumul acesta a fost trasat din eternitate de Creator. El uneşte Edenul cu Golgota. Uneşte dulceaţa desfătării cu amărăciunea urii omeneşti. Uneşte pe Adam cu Hristos.

Pentru nevrednicia omului dela început, Dumnezeu „a pus heruvimi şi sabie şi flacără să păziască *calea* către pomul vieţii", pentruca numai „cel ce crede şi va face şi va învăţa, să se izbăviască".

Au căzut neamuri întregi luptând pe acest drum. „Şi a căutat Domnul Dumnezeu pe pământ şi iată era stricat, căci tot trupul se

abătuse dela *calea* de pe pământ", cu toate că Domnul era cu ei, ziua în stâlp de nor, *arătându-le calea*, iar noaptea în stâlp de foc.

Toate străduințele poporului ales se reduc la acelaş numitor comun: *străbaterea căii spre Hristos*, care va fi apoi El însuşi calea care duce pe om către Dumnezeu. „El este acela despre care a zis proorocul Isaia: „Glasul celui ce strigă în pustie: gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Lui".

Problema se pune acum neted, pentru noi creştinii. Omule, încotro mergi? Aceasta trebuie să fie întrebarea noastră de fiecare clipă, fie că mâncăm sau bem sau lucrăm. Ceasul de față ne prezintă scadența unei atitudini pe care Dumnezeu o aşteaptă demult dela noi. Că balanța noroadelor pământului a fost înclinată mai mult spre pământ decât spre cer, asta o cunoaştem cu toții, începând dela poporul ce nu s'a făcut vrednic de numele său „ales", până la cei ce isgonind dintre ei crucea lui Hristos, ridică în slavă chipul lui Antihrist. Dar istoria hulitorilor de Dumnezeu nu ne justifică pe noi în fața Tatălui celui ceresc, iar numele de creştin nu ne scuteşte de pedeapsă, ci mai vârtos ne învață a lua atitudini noui şi a ne formula un nou concept despre lume şi viață, adecvat veacului. Un lucru este sigur: pentru tot sufletul mărturisitor de Hristos, se deschid orizonturi proaspete. Porunca ceasului este: să nu intervertim scopul pentru care ne-a creat Dumnezeu, ci mai vârtos *să căutăm calea* cea mai scurtă ce duce la Dumnezeu.

Hristos este calea, pentru tot cel ce crede întru El.

Hristos este calea păcii! El a venit să împace pe om cu Dumnezeu. A venit să „lumineze pe cei cari şed în întunerec şi în umbra morții, îndreptând picioarele noastre pe *calea păcii*". A venit ca „să avem pace unii cu alții".

Hristos este calea dreptății! El a împlinit voia Tatălui celui din ceruri cu prețul vieții Sale, „ca să se plinească toată dreptatea". Şi ştim că obiectul acestei dreptăți a fost omul. Cum ar veni lucrul dacă Hristos a împlinit *pentru noi* oamenii toată dreptatea, iar noi să nu fim în stare a ne ridica la săvârşirea dreptății impusă de sângele Mântuitorului? De nu ar fi venit şi nu ni s'ar fi binevestit Evanghelia, păcat nu am avea; „acum însă nu avem cuvânt pentru păcatele noastre". „Căci — zice Apostolul Petru în epistola sa — era mai bine pentru ei să nu fi cunoscut *calea dreptății*, de cât după ce au cunoscut-o să se întoarcă înapoi".

Dar El a venit! Este cu noi în tot locul, îl vedem şi îl simțim

căci ne cuminecăm cu El; şi a făcut din trupul Său, pe Golgota, cale întinsă între cer şi pământ; ne-a deschis „calea cea nouă şi vie pe care pentru noi a croit-o, prin catapeteasmă, adecă prin trupul său".

„Căile strâmbe" le-a făcut prin jertfa Sa drepte „şi cele cu anevoie de umblat, drumuri netede". Insă numai cu ochiul credinţei şi al dreptăţii îl putem vedea. Altfel, El stă ascuns dela faţa noastră. Orb trebuie să fii, ca în zilele noastre să nu-L vezi pe Iisus şi dreptatea Lui între noroade.

Inceputul drumului către Hristos este calea Damascului. De aici începem a vedea bine şi a duce şi pe alţii spre El.

Saul prigonitorul vedea bine, dar era orb pentru Hristos. Pavel Apostolul orbise pe calea Damascului, dar îl vede pe Hristos în toată mărirea Sa din ceruri. Străbătând pământul, el n'a vestit decât pe Hristos cel răstignit şi toate celelalte se adăugau sufletelor credincioase. El le trimite Corintenilor pe Timoteiu spunându-le între altele: „El (Timoteiu) vă va aduce aminte cari sunt *cărările mele* întru Hristos Iisus, ce fel învăţ eu pretutindeni", de unde se vede că Pavel învăţa numai *calea ce duce spre Hristos.*

Hristos este calea dragostei! Temeiul învăţăturii pauline este crucea lui Hristos şi dragostea ce trebuie să ne înfrăţească în jurul crucii. De aceea nu scapă nici un prilej fără a pune apăsul pe calea dragostei ce duce la Golgota. In continuare, epistola întâia către Corinteni aminteşte şi de acest lucru: „Şi eu vă arăt încă o cale *mai presus de orice altă cale*"... şi începe cântecul cel mai înălţător ce s'a cântat vreodată dragostei creştine, în capitolul XIII, pe care-l cunoaştem cu toţii.

Ii este dat însă a face şi constatări triste, văzând „cât sunt de neurmate căile lui Hristos".

Hristos este calea milei! Lui i-a fost „milă de popor". Dar „acestui neam", nu-i este milă de „cel căzut între tâlhari". Ori aşteptăm să vină un „samaritean" care n'a cunoscut crucea? „Mergi şi fă şi tu asemenea", căci „toate căile Domnului sunt milă şi dreptate pentru cei ce păzesc aşezământul Lui şi poruncile Lui" (Ps. XXIV).

Dacă Mântuitorul zice despre Sine în chip limpede: „eu sunt calea", concluzia ar fi că noi toţi cei ce ne-am botezat întru El, suntem cu El şi pe căile Lui. Să nu fim însă desorientaţi. Să ne facem un examen al roadelor creştinismului nostru individual; dacă nu cumva aceste fructe sunt de viţă sălbatecă, lipsite de altoiul lui Hristos. Aceasta este busola de orientare, dacă suntem pe calea lui Hristos.

El este calea *păcii*, a *dreptății*, a *iubirii* şi a *milei*.

Spre care din acestea arată busola vieţii noastre? Pentrucă tabloul judecății e înfricoşător. (A se vedea Mat. cap. 25).

Căile ce duc la Domnul sunt multe, dar strâmte şi urmarea lor implică o fărâmă de voinţă. Principalul este nu să nu cazi, ci să te ridici; să-ţi încopciezi voinţa ta slabă de voința cea puternică a lui Dumnezeu. Atunci, deşi „este strâmtă poarta şi îngustă calea ce duce la viaţă", o vom străbate.

Dealtmintrelea, neamul acesta al veacului nu va fi mai netrebnic de cât roaba cu duh pitonicesc din Filipi, care ţinându-se după Pavel şi cei trei însoţitori ai săi, striga: „aceşti oameni vestesc calea mântuirii". Femeia aceasta, în robia Satanei fiind, a putut totuşi distinge calea mântuirii de cea a pierzării. Dar „bun şi drept este Domnul şi arată păcătoşilor pe ce cale să apuce".

Texte consultate:

Ioan XIV 4 sq.	II Petru II 21	I Cor. XIII
Facere III 24	Luca I 79	Rom. XI 33
Facere VI 12	Marcu IX 50	Evrei III 10
Eşire XIII 21	Rom. III 17	Psalm. XXIV 7—10
Eşire XVIII 20	Evrei X 20	Mat. XXV 45
Mat. III 3	Luca III 5	Mat. VII 14
Ioan XV 22	I Cor. IV 17	Fapte XVI 16—17

Texte de consultat:

Mat. XXII 16	Isaia II 3	Isaia XXVI 7
Luc. XX 21	II Petru II 2	Isaia XL 3
Luc. XIII 24	II Petru II 15	Maleah. III 1
Eşire XXXIII 13	Iacob I 9-11	Fapte XIII 10
I Regi XII 23	Iacob V 20	I Cor. XII 31
II Regi XXII 22	Psalm L 14	Evrei IX 8
Ps. XVIII 22, 31	Apoc. XV 4	Iuda v. 11

ATITUDINI

PUNCTE CARDINALE ÎN HAOS

„URGENȚA UNEI DEFINIRI LATINE A SPIRITUALITĂȚII ROMÂNEȘTI?"... SAU ALTCEVA?

Il rog pe dl Prof. Nichifor Crainic să mă ierte că-i copiez aici titlul uneia din strălucitele sale cărți, tocmai fiindcă mărturisesc această răpire. Aveam neapărată nevoe de el, fiindcă exprimă în cuvinte neîntrecute o ciudată stare de confuzie creată de anumite organe de presă laică și bisericească, amândouă prea deochiate ca să nu se poată ghici fără multă bătae de cap că-i vorba de cotidianul care se recomanda bățos, până bine de curând — și în ciuda discutabilului său nărav de a-și trimite manuscrisele tocmai unde nu trebuia, spre a fi cenzurate în prealabil de cine nu trebuia — drept „cel mai curajos ziar politic" și de surata săptămânală, dotată cu anumite prerogative oficiale, care apare în orășelul dela îmbucătura Târnavelor.

Prea compromise ca să mai merite osteneala unei răfueli cu enormitățile ce le debitează ori de câte ori au prilejul — și asta se'ntâmplă des — cele două organe de presă au dreptul de astă dată la o scuturătură radicală, într'atâta este de reușită cea mai nouă tentativă a lor de a semăna confuzia în rândurile celor ce continuă să le mai citească fără să știe că unul poartă încă urmele mirosului de usturoiu al „Imprimatur"-ului pistruiat, iar cealaltă germenul de disoluție al unității noastre sufletești clădită cu atâtea jertfe și în ciuda planurilor de expansiune ale patronilor ei de peste hotare.

„Cel mai curajos ziar politic" — în două articole publicate către sfârșitul verii, sub semnătura directorului său, articole de certă inspirație papistașe — constată că bolșevismul e pe punctul de-a fi lichidat la el acasă și hotarul din spre Răsărit e refăcut cu jertfe în fața cărora îngenunchem smeriți și plini de recunoștință.

Până aici, toate bune.

Dar nu-i destul să ne refacem hotarele — spune mai departe directorul celui mai curajos ziar politic. Și continuă: Va trebui să le și păstrăm.

Și asta-i bună. Dar cum?

Foarte simplu. Dispare o primejdie: bolșevismul. Apare pe ruinele ei alta: panslavismul deghizat în odăjdii ortodoxe (cum spunea de curând o imprudentă expresie a dlui Nichifor Crainic, adoptată, comentată, valorificată și aplaudată frenetic la Blaj), care ne va da răgaz de liniște și refacere numai atâta vreme cât îi trebuește ca să-și reînvigo-

reze forțele sleite de prigoana atee. Și apoi, ne va strivi sub copitele năzdrăvanilor cai ai stepei. Așa fiind, comunitatea noastră de credință cu Rusia care iese din catacombe, reprezintă o amenințare evidentă. Cum s'o evităm?

Șmecher, „cel mai curajos ziar politic" proclamă „urgența unei definiri latine a spiritualității românești", iar fițuica blăjană reia cu stângu, ca la football, oblu'n poartă: să ne dăm cu papa! In felul acesta, rezistența noastră față de pericolul slav e organizată și vom avea o mie de ani pace.

Ne aflăm așa dar în fața unei noui invitații la catolicizare. Căci am mai avut și altele.

Pe aceasta, o respingem din simplul motiv că ea nu reprezintă nici mai mult nici mai puțin decât o ofensă aruncată în obrazul îndurerat al Țării, care-și trimite la moarte feciorii pentru alte scopuri decât cele visate de cârtițele solidarității noastre sufletești.

Ne-am bătut cu succes — și ne mai batem încă — pentru stârpirea pericolului iudeo-marxist dela Răsărit. „Cel mai curajos ziar politic" și ecoul lui dela confluența Târnavelor — meșteri dibaci în „prevederi" — ne indică altă primejdie și ne oferă garanții... engleze pentru preîntâmpinarea ei.

Oferta e cel puțin suspectă. Lăsând la o parte împotrivirea poporului față de-o eventuală tentativă de strâmbare a legii străbune — ale cărei rigori Blajul a avut prilejul să le cunoască ades dela 1700 încoace — invitația de dezertare ce ni se face nu reprezintă altceva decât o șireată manevră de cocoloșire a unicei probleme de extremă urgență pentru asigurarea marșului nostru victorios în istorie: refacerea unității sufletești a neamului, grav păgubită și prin nefericitul act dela 1700. Căci ce poate fi mai simplu de făcut când te afli în derută, când simți că a sunat ceasul în care cei vinovați de gravele știrbiri ale solidarității noastre sufletești într'un trecut nu prea îndepărtat, vor fi trași la răspundere, decât să recurgi la gestul celui ce stă să se înece, încercând să abați în altă parte atențiunea obștească și să-i angajezi purtătorii de cuvânt pe-o pistă falsă, imposibilă și inadmisibilă?

„Cel mai curajos ziar politic" și filiala lui dela Blaj știu bine că țara aceasta a fost zidită și menținută de sufletul ortodox. Acest suflet luptă astăzi împotriva bolșevismului și tot el va combate în viitor pericolul slav, ori cât de ortodoxe vor fi odăjdiile în cari va căuta să-și înfășure tendințele expansioniste. Deocamdată — spre deosebire de „cel mai curajos ziar politic" și de gazeta blăjană — ne bucurăm, fără să ne temem, că Ortodoxia rusească se apropie de sfârșitul îndelungatei și impunătoarei ei mucenicii.

Deși țară mică, noi ne-am îngăduit să înfruntăm tăvălugul bolșevic cu o cutezanță demnă de-o mare putere. Am înfruntat eroarea iudeo-marxistă, Biserică și popor deopotrivă, mai de vreme și mai atent decât anumite „forțe planetare", cari puse la adăpost peste țări

şi mări de-o vecinătate atât de neplăcută, nu s'au gândit decât să profite de rezistenţa noastră împotriva primejdiilor dela Răsărit, atentând sistematic la unitatea sufletească a Neamului.

Ce contribuţie a adus papalitatea la făurirea României Mari? Lacrimi că s'a prăbuşit împărăţia Habsburgilor. Ce a jertfit pentru înlăturarea primejdiei roşii dela hotarul de Răsărit al Ţării noastre? Cam tot atâta cât a făcut pe vremea când braţele moldovene împuţinau trufia semilunii: promisiuni cari nu s'au împlinit niciodată şi titlul de „atlet al creştinătăţii" pentru un voevod viteaz care-şi cucerise această răsunătoare faimă înainte de-a i-o recunoaşte papalitatea şi fără concursul ei.

Pomenitele „cuie" papistaşe ignorează voit o lege unanim admisă pe tot rotogolul pământului când ne fac ofensatoarea ofertă de-a ne părăsi credinţa străbună. O ştiţi cu toţii care-i aceasta: beneficiarul legitim al victoriei e luptătorul, iar nu spectatorul. Vom trăi şi vom vedea: cine va fi în stare să repete în mod serios o astfel de ofertă Ţării care jertfeşte atâta belşug de sânge pentru apărarea sufletului ei, fără să descarce asupră-şi fulgerele dreptei sale mânii?

Dar să nu uităm esenţialul...

Deşi cu hotarele zdrenţuite şi cu forţele simţitor împuţinate de evenimentele ştiute, ne-am angajat în lupta contra bolşevismului cu o vigoare neegalată şi neîntrecută decât de formidabila maşină de răsboiu germană. Rezultatul? Intreg continentul vuieşte de admiraţie pentru elanul cuminte cu care ne-am achitat de anevoioasa misiune care s'a rezemat pe umerii României. In noua întocmire a Europei, e cert că vom juca un rol demn de virtuţile afirmate în aceste vremuri apocaliptice.

Vom putea fi la înălţimea lui?

Răspunsul îl desprindem de pe buzele oricărui Român treaz: vom fi cu atât mai respectaţi înafară, cu cât va fi mai de nezdruncinat tăria noastră lăuntrică. Şi aceasta — toată sbuciumata noastră istorie e mărturie — va fi în continuă suferinţă, în permanent deficit atâta vreme cât rănile ei nu vor fi tămăduite. Am fost mai tari înainte de 1700 decât după aceea. Şi am fost mai temuţi înainte de ivirea pericolului sectar decât de atunci încoace. Papalitatea nu a sprijinit niciodată revendicările noastre teritoriale. Nu se poate spune acelaş lucru despre atitudinea ei faţă de „coroana apostolică". Cititorul a şi făcut comparaţia — sunt sigur. Iar sectele, tot aşa.

Am spus şi repetăm: atâta vreme cât unitatea noastră *de credinţă sufere, sufere Neamul întreg, ni se încetineşte urcuşul în istorie. Cei ce au primejduit această unitate de credinţă, sunt deopotrivă de vinovaţi în faţa istoriei nepărtinitoare. Intre uniaţie şi sectele anarhice — privindu-le cu ochii Neamului şi nu prin ochelarii aburiţi de patimi şi prejudecăţi ai intereselor* altora *— noi n'am făcut, nu putem face nici o deosebire. Meritele pretinse sau atribuite acestora, n'au putut tămădui* vina. *Aceasta n'are decât un remediu: vinovaţii să-şi lapede stralele trufiei şi să se'ntoarcă acasă.*

Suntem fericiţi să putem constata că ideea acestei reparaţii începe să-şi croiască drum voiniceşte printre cucutele confuziilor regisate dibaciu de vinovaţii notorii ai fărămiţării noastre sufleteşti. In cotidianul „Universul" (nr. 277 din 12 Oct. a. c.) — care vorbeşte mai româneşte decât oricare dintre foile amintite — dl I. Vion pledează pe pagina întâia pentru această reparaţie. Spre deosebire de „cel mai curajos ziar politic" şi de gazeta blăjană, dsa atrage atenţiunea asupra falsei şi dăunătoarei politici religioase a trecutelor regimuri de guvernământ faţă de sectele dovedite complice ale bolşevismului. Directorii celor două foi, cuprinşi de-o ilariantă frenezie prozelitistică, au uitat complect de primejdia pe care o semnalează din nou — şi cu dovezi revelatorii — dl I. Vion. Uitarea nu a fost voită. Ea e explicabilă când pledezi teza în chestiune cum ţi se porunceşte de aiurea — şi nu cum cere Neamul în suferinţă.

Pe şantierul acestei reparaţii istorice — fără de cari plănuitele măriri panromâneşti, pornite cu atâtea nădejdi, vor fi încă odată oprite la calea jumătate — înşiruim cele mai bune energii ale noastre. Nu recunoaştem caracter de urgenţă nici unei „definiri" care urmăreşte perfectarea dezastrului început de Atanasie Anghel şi continuat de cismarii travestiţi în predicatori sectari. Ţara e sătulă de vorbe înşelătoare. Ea a păşit eroic la înfăptuiri. Astăzi îşi reface hotarele. Le reface ca să le menţină. Şi ştie că pentru ca să le menţină, trebue să acorde caracter de urgenţă refacerii unităţii de credinţă.

Vom întâmpina împotriviri. Ştim. Dar ele nu ne înspăimântă. „Când eşti în cap — spune o vorbă înţeleaptă — primeşti lovituri; când eşti în coadă, te calcă în picioare".

Acceptăm rigorile primei jumătăţi a proverbului, ca să nu ne întâlnim cu umilinţele celeilalte. Noi n'am cules nici când cojile căzute de pe mesele altora...

Dr. GRIGORIE T. MARCU

MIŞCAREA LITERARĂ

Léon Bouvet: L'ASCÈSE DANS SAINT PAUL. Lyon 1936, p. 185.

O carte care entuziasmează prin claritate, armonie şi căldură, fără a fi lipsită de aparatul ştiinţific necesar. Scopul ei: „să dea asupra ascezei pauline o privire de ansamblu" (p. 8), este pe deplin realizat. Când ai întors ultima filă, ai impresia că eşti pe vârful unui munte, de unde ţi se desvăluie fermecătoarea concepţie paulină despre asceză în toate elementele ei, în nuanţata ei varietate ca şi în caracteristica ei fundamentală, în dominanta unicităţii sale.

De sigur n'am să concentrez, în aceste nepretenţioase rânduri, toate perspectivele: e numai o schiţă a cuprinsului. Expunerea doctrinei pauline e precedată de „contextul istoric": asceza păgână, asceza iudaică, asceza evanghelică, şi încheiată cu convingerea clară, documentată, a originalităţii şi superiorităţii ascezei propagate de Apostolul neamurilor. Ea apare astfel în toată măreţia ei. Făcând abstracţie de „contextul istoric" — o succintă şi cuprinzătoare privire sintetică — vom zăbovi mai îndelung asupra celor două aspecte ale ascezei pauline: *aspectul negativ: renunţare şi moarte*; *aspectul pozitiv: viaţa.*

Ce este asceza? Asceza este *„efortul uman al vieţii creştine"* (p. 7): „tot ceea ce, în viaţa spirituală, este exerciţiu, efort, luptă cu sine însuşi şi cu ispitele externe, muncă pozitivă de perfecţionare a activităţilor spirituale". Sf. Apostol Pavel, propovăduitorul harului, este şi „apostolul efortului uman". Pentru el viaţa creştină nu este numai har, ci şi colaborare activă, efort uman, luptă ascetică. Ea e asemenea cu o arenă de luptă, cu un concurs de fugă, cu un răsboiu în care celce vrea să câştige cununa biruinţii trebuie să fie înarmat cu toate armele Duhului. „Viaţa creştină e un efort, un progres, o luptă biruitoare sub călăuzirea lui Iisus Hristos" (p. 74). Impotriva cui? Impotriva diavolului şi împotriva „cărnii", a poftelor întru care sălăşlueşte păcatul. Şi aşa cum luptătorii din arene îşi impun anumite privaţiuni, creştinii — spre a birui — trebuie să-şi impună renunţările ascezei. Care este obiectul acestor renunţări? „Lumea" şi „omul cel vechiu" sau „omul carnal". Renunţarea la „lume" nu înseamnă ieşirea din lume ca mediu social, ci lepădarea de duhul lumii, de ceea ce este rău în lume. Nu fuga de lume, ci libertatea spirituală faţă de grijile, gusturile şi poftele ei. Creştinul va trăi în societate, dar va fi o flacără de trăire după voia lui Dumnezeu (p. 98—100). Tot aşa renunţarea la „omul cel vechiu" nu este muti-

area omului, ci purificarea lui de tot ce e rău, ce e păcătos în mădulările lui, până la cele mai subtile forme ale egoismului.

De unde decurge necesitatea renunţării? Din taina sf. botez. Prin botez ne-am îngropat împreună cu Hristos: suntem morţi faţă de păcat. Dar moartea mistică a botezului *trebue concretizată în moartea ascetică faţă de păcat.* „Prima a fost realizată în noi fără noi; a doua nu se va realiza decât prin eforturile personale ale voinţii ajutată de har": ea e lupta permanentă a vieţii creştine (p. 91). In perspectiva aceasta renunţarea, crucificarea, moartea e o obligaţie pentru toţi creştinii (*„creştinul devine ascet în ziua botezului"*), fără nici o deosebire, „spre a asigura — cu toate piedicile diavolului, lumii şi cărnii — deplina realizare a sublimelor exigenţe ale botezului" (p. 106).

Dar renunţarea e numai aspectul negativ al ascezei, şi nu cel mai important. Pentru că botezul nu este numai moarte, e şi înviere; nu este numai „desbrăcare", e şi „îmbrăcare"; nu e numai renunţare la păcat, e şi unire cu Hristos. Asceza — concretizare a botezului — nu e numai mortificare, e şi viaţă, înaintare, desvoltare, înflorire. „La reînoirea totală a fiinţei sale interioare (prin botez), credinciosul va trebui să răspundă printr'o deplină reînoire a vieţii. Fiu al luminii, va da roadele luminii... Faptele cărnii vor fi înlocuite prin roadele Duhului: seva divină va fructifica pentru Dumnezeu în tot felul de fapte bune..." (p. 117).

Efortul acesta de înoire în virtute, a cărui încoronare e iubirea, este caracterizat prin „îmbrăcarea ascetică" în Hristos: imitarea fizionomiei lui morale. Tendinţa de-a ne asemăna chipului Lui de lumină. Şi de vreme ce perfecţiunea modelului divin nu poate fi ajunsă, se înţelege de ce desfăşurarea vieţii morale este nelimitată şi de ce „adevărata perfecţiune este în a rămânea necontenit convins de imperfecţiunea ta"(p. 119).

Ce raport există între viaţă şi moarte, între creştere şi renunţare? „Viaţa este *scopul;* renunţarea (este) mijlocul" (p. 123). Renunţăm la păcat, murim faţă de poftele lumii, ca să viem lui Hristos. Altfel moartea ascetică n'ar avea nici un sens. Mai mult: viaţa este şi *cauza* renunţării. Numai cel ce trăeşte după duh îşi poate crucifica „omul cel vechiu", precum numai cel ce se adânceşte spre inima mării se şi depărtează de ţărm. „Moartea nu e realizabilă decât prin viaţă" (p. 125). In felul acesta, renunţarea are un sens şi devine o purificare, o însănătoşire, o transfigurare a firii umane. „Pentru mine a vieţui este Hristos", rezumă toată spiritualitatea paulină.

Asceza de sigur presupune şi anumite practici exterioare de mortificare (post, feciorie, abstinenţă, suferinţe voluntare şi providenţiale). Sf. Pavel le consideră facultative: ele sunt mijloace cari se adaptează, nu scop în sine. Asceza paulină e efort voluntar, e creşterea lăuntrică a omului nou. De aceea ea nu impune „practici, cărora situaţia socială şi familiară, vârsta (şi) sănătatea credinciosului nu s'ar putea acomoda"...

4

Aceasta fiind asceza paulină în aspectele ei esenţiale (efort renunţare, moarte, fără practici extraordinare), care e originalitatea ei? Termenii se regăsesc în asceza vremii, ansamblul însă poartă pecetea personalităţii sale. Prin ce? Prin faptul că este axat pe „teologia botezului" (p. 174). Asceza devine astfel o „încarnare a botezului" (p. 172) în ambele lui aspecte. De aici răsar şi caracterele originale ale ei: asceza paulină e mistică, nu dogmatic-doctrinară ca asceza păgână, iudaică şi chiar evanghelică; ea este interioară, spre deosebire de asceza păgână şi în parte iudaică mai mult exterioară; ea este universală, adică obligatorie pentru toţi creştinii, pe când asceza păgână era apanajul unei anumite aristocraţii. Ea nu are practici incompatibile cu viaţa socială, oprelişti de mâncări pe motiv de impuritate sau celibat obligator, nici nu cere un efort intelectual inaccesibil: „toată asceza lui Pavel este efort al voinţii", care e la îndemâna tuturor. Dacă obligă pe toţi, ea e şi accesibilă tuturor.

Un ansamblu mai deplin şi mai fermecător al ascezei pauline nu era posibil. Şi dacă e să facem o obiecţiune, ea se referă tocmai la această însorită perspectivă. Îndrăgit de farmecul vieţii în Hristos, autorul uită să accentueze suficient caracterul de sacrificiu al renunţării ascetice: chiar vrea să dovedească lipsa acestui caracter din asceza paulină. Totuşi el este o realitate despre care Apostolul neamurilor a vorbit destul de clar. O realitate care nu strică armonia ansamblului.

Dar ceea ce vrem să relevăm la capătul acestor însemnări, este obiectivitatea cu care autorul — catolic fiind — recunoaşte că în doctrina paulină celibatul nu e obligatoriu şi mai ales că moartea şi învierea mistică în sf. botez, care este temelia vieţii şi ascezei creştine, este real şi deplin exprimată nu prin stropire, ci „prin ritul primar" al scufundării. „Această scufundare (în apă) era un simbol al îngropării, deci al morţii şi această scoatere (ieşire) din apă era un simbol al învierii şi al vieţii".

Iată adevăruri pe cari e bine să nu le uităm: ele aparţin patrimoniului ortodox. Şi trebuesc aplicate întocmai şi astăzi.

Scrisă cu obiectivitate, dar şi cu multă simţire, „L'ascèse dans Saint Paul" este *aproape* o operă clasică în acest domeniu. E o expunere în care sinteza şi analiza se îmbină în armonia unui ansamblu ce este o luminoasă închinare marelui Apostol al neamurilor. „Flacăra care ardea în inima lui Pavel a trecut în scrierile lui. E întotdeauna... folositor să ne încălzim la vatra aceasta (de căldură)". Léon Bouvet este unul dintre aceşti ucenici.

Diacon NICOLAE MLADIN

Dr. G. L. Munteanu, profesor la Academia teologică ortodoxă română din Cluj: PARADISUL BIBLIC. Cluj 1940.

Paradisul biblic e titlul unei noui lucrări a harnicului profesor Liviu Munteanu, dela Academia soră din Cluj. Studiul are caracter exegetic, analizând cap. II şi III, 1—24 din Geneză. Lucrarea constă

din I: capitolele: 1. Locul de reşedinţă al primilor oameni; 2. Autenticitatea textului Gen. II, 8—17; 3. Paradisul biblic şi tradiţiile popoarelor; 4. Unde a fost Raiul?

II. [Căderea protopărinţilor] 1. Importanţa textului Gen. III, 1—24; 2. Autenticitatea textului; 3. Istoricitatea; 4. Interpretarea cap. III, 1—24.

Punctul central în jurul căruia îşi grupează cercetările este, în partea întâia a lucrării, identificarea locului unde a fost Raiul pământesc. Autorul conclude că Raiul a fost în *„Asia anterioară*, în bazinul râurilor Tigru şi Eufrat".

Al doilea moment principal îl constitue interpretarea locului Gen. III, 15. Autorul stabileşte caracterul mesianic al textului (III, 15), „care devine piatra de temelie pe care se clădeşte întreaga economie a mântuirii".

Cartea e scrisă într'un stil plăcut. Ea se citeşte uşor, ceeace mă face s'o recomand călduros nu numai teologilor şi preoţilor, dar şi intelectualilor noştri dornici de a pătrunde înţelesul tainic al textelor sfinte.

Lucrarea se găseşte la Librăria arhidiecezană din Sibiu.

Prof. Dr. NICOLAE NEAGA

Dr. Lucian Bologa: GEORG KERSCHENSTEINER ŞI ACTUALITATEA IDEILOR SALE PEDAGOGICE. Sibiu 1941, p. IV+92. Preţul 50 Lei.

Incă o carte clară şi folositoare ieşită din truda scriitoricească a cunoscutului nostru pedagog şi psiholog Dr. Lucian Bologa, actualul director al Şcoalei normale „A. Şaguna" din Sibiu. Temeinicia culturii sale pedagogice respiră din fiecare pagină a lucrărilor sale în general şi a celei de faţă în special. Astfel, chiar în prefaţa acestei lucrări, ne atrage atenţia asupra marelui adevăr pedagogic că: „Istoria pedagogiei, atât pentru normalist cât şi pentru învăţător, nu trebue să fie numai chestiune de cunoaştere. Ea e chemată să fie izvorul nesecat de apă vie, dătătoare de forţe noui şi entuziasm la muncă în cariera grea a dăscăliei".

Acest adevăr este şi unul din motivele principale cari l-au îndemnat să sporească numărul studiilor în româneşte asupra marelui pedagog german G. Kerschensteiner.

In afară de aceasta, studiul de faţă merită o deosebită atenţie şi prin faptul că actualul sistem german de educaţie, cunoscut sub numele de naţional-socialist, în foarte multe din temeiurile lui se bazează pe sistemul de educaţie al lui Kerschensteiner. Şi cine vrea să înţeleagă sufletul tineretului german de astăzi, nu se poate lipsi de indicaţiile sistemelor de educaţie trecute, care stau la baza celui actual.

In conformitate cu aceste consideraţii — precum ne mărturiseşte însuşi autorul — a redat viaţa lui Kerschensteiner ceva mai pe larg decât se obicinueşte, intrând în amănuntele vieţii sale aşa cum K. ni le-a descris. Dl Bologa a reuşit să centralizeze minunat în această lucrare ideile principale ale marelui pedagog german, nu după o schemă

de pedagogie generală, ci după problemele susţinute şi desvoltate de acela, făcând o paralelă corespunzătoare între sistemul de educaţie al lui Kerschensteiner şi cel naţional-socialist.

Iar pentru cunoaşterea influinţei pe care pedagogia lui Kerschensteiner a avut-o asupra pedagogiei româneşti, autorul încheie lucrarea sa cu un mic capitol care tratează foarte concis, dar cu desăvârşită claritate, această chestiune.

Studiul dlui prof. Dr. L. Bologa este scris într'o formă uşoară şi sprijinit pe o bibliografie bine aleasă şi mai ales serios aprofundată. El ne prezintă o puternică personalitate pedagogică, viaţa şi creaţiile căreia sunt totdeauna stimulente nepreţuite pentru sufletele tinere şi dornice de perfecţiune. Dr. NICOLAE TERCHILĂ

⚓

Dr. *Ioan Lancrănjan*, asistent la Facultatea de Teologie din Bucureşti: PROBLEME MORAL-RELIGIOASE. Bucureşti, Tip. Cărţilor bisericeşti 1940, p. 167. Lei 60.—

Autor a câtorva studii de necontestată valoare (ca: „Incercări de reabilitare a gândirii creştine medievale“ Bucureşti 1935 şi „Personalitatea morală a sf. Ioan Chrisostom" Bucureşti 1937), părintele Lancrănjan dă publicităţii încă o carte, intitulată „Probleme moral-religioase".

Asupra cuprinsului acestei cărţi şi asupra scopului urmărit de ea ne lămureşte însuşi autorul în prefaţă, când spune: „Rândurile ce urmează, rodul unei îndelungi strădanii, închid în ele o serie de idei, care, în anii din urmă, le-am făcut cunoscute opiniei publice de la noi — prin conferinţe, articole de reviste şi de ziare — *cu gândul de a contribui la lămurirea unor probleme vitale pentru viaţa umană*".

Cartea se împarte în 2 părţi: I. *Problema morală* (p. 7—90) şi II. *Problema religioasă* (p. 91—167).

Partea I începe cu o conferinţă de profundă actualitate („Idealul educaţiei creştine"), întrucât astăzi se discută şi în presă rostul şi rolul educaţiunii religioase în ansamblul educaţiei integrale. De remarcat este remediul propus de autor pentru îndreptarea educaţiunii tineretului. Trebue reînăscute aci energic: *idealul moral-creştin* şi *idealul naţional*. Căci ele ne-au călăuzit spre marile realizări din trecut, după cum tot ele ne vor chezăşui calea izbânzilor viitoare". Pentrucă „singură educaţia care poartă pecetea idealului creştin este roditoare de fapte nobile şi superioare" (p. 8 şi 9). Deoarece sf. Ioan Damaschinul — sinteza gândirii patristice — este totdeauna nou, articolul următor („Realismul Sfântului Ioan Damaschin") nu-i mai puţin actual; el ne prezintă realismul lui I. Damaschinul în comparaţie cu realismul trecut şi contimporan. După ce constată că I. Damaschinul a adaptat aristotelismul la creştinism, autorul remarcă foarte just că „Ioan Damaschin este un precursor adevărat al lui Toma de Aquino" (p. 20). E bine să ştie cât mai mulţi ortodocşi că Ioan Damaschinul „a fost luat de model nu numai în Biserica de Răsărit, dar *chiar în*

cea de Apus... Toma de Aquino în Summa theologica îl citează necontenit" (p. 21); că chiar un teolog catolic (cunoscutul dogmatist M. Jugie) spune: „Va veni o zi când, pentru a cimenta unirea între Orient și Occident, Biserica va așeza la catedra școlilor sale „Izvorul cunoștinței" lui Damaschin pe lângă „Summa theologica" a lui Toma" (p. 21). Părintele Lancrănjan nu uită să releveze superioritatea lui Ioan Damaschinul față de Aristotel.

In articolul următor („Ideea de filosofie creștină"), autorul constată, că conceptul de filosofie creștină angajează discuții vii în lumea creștină și filosofică din Apus; arată apoi controversele ce s'au ivit în jurul acestei probleme și indică câteva argumente ce se aduc în sprijinul existenței unei filosofii creștine. După ce pledează minunat pentru o cât mai intensă asistență socială („Sensul creștin al asistenței sociale" și „Tâlcul dramei de pe Golgota"), autorul ne dă scurte și cuprinzătoare — cu analize pătrunzătoare — dări de seamă asupra următoarelor cărți: N. Berdiaeff, „Le probleme du comunisme"; Et. Gilson, „L' Esprit de la Philosophie Médiévale"; Idem, „Réalisme thomiste et critique de la connaisance"; Jacques Chevalier, „La vie morale et l'au delà"; Vladimir Soloviev, „La Justification du Bien — Essai de Philosophie Morale"; Șerban Ionescu, „O dispută creștino-filosofică"; S. Mehedinți, „Trilogii: Știința-Școala-Viața". Autorul dă ideile mari cuprinse în aceste cărți de mare valoare și totodată aprecieri juste.

Partea a II-a a cărții: „*Problema religioasă*" începe cu articolul „Ideea religioasă", în care constată o radicală întorsătură spirituală în secolul al 20-lea, și anume reîntoarcerea filosofilor spre Dumnezeu, împreunată cu o subliniere pregnantă a valorii incomensurabile a ideii religioase pentru cultură. Continuă cu „Octavian Goga și ideea creștină", o admirabilă zugrăvire a personalității marelui dispărut, o conturare a marei figuri de Român și creștin care a fost O. Goga, pe care-l socotește foarte nimerit „*adevăratul poet al rasei noastre*". In „Gânduri de Crăciun", scoate în evidență importanța evenimentului Nașterii Domnului și pecetea ce a imprimat-o acesta vieții poporului român; trece apoi la rolul Ortodoxiei în viața neamului nostru. Articolul „Realitatea Invierii lui Iisus", critică câteva încercări de a zdruncina credința în Invierea Domnului, mai ales cea a lui Emil Ludwig, în cartea sa, „Fiul Omului". După ce atrage atenția asupra primejdiei sectelor pentru neamul nostru („Pericolul sectelor"), după ce arată că toate atacurile duhului modern împotriva creștinismului, aiurea și la noi, nu trebue să ne descurajeze („Optimism creștin"), autorul ne dă o serie de 12 dări de seamă asupra unor cărți de mare importanță, informându-ne asupra mișcării teologice și filosofice la noi în ultimii ani sau asupra unor produse științifice din Franța zilelor noastre.

Am indicat — odată cu scurte aprecieri — cuprinsul *variat și bogat* al acestei cărți, pentru a atrage atențiunea cititorilor asupra ei. Din toate problemele pe care le discută, se desprinde ca

idee şi trăsătură fundamentală a cărţii *afirmarea hotărîtă a primatului spiritualului asupra concepţiilor materialiste şi atee*, cari ne-au dus la cumplita criză de astăzi. Remediul pe care-l recomandă autorul, se desprinde din următoarele rânduri, cari merită a fi citate aici: *„Să ne întoarcem din nou privirile spre divin, ca la cel mai înalt ideal al aspiraţiunilor noastre;* ca la suprema valoare, adică a sfinţeniei care însumează şi dă unitate celorlalte valori: a binelui, a frumosului şi a adevărului; ca la *ultimul sens al vieţii*, pe care în limbajul creştin îl numim *Dumnezeu*. El să ne insufle duhul înţelegerii, al frăţietăţii, al armoniei, al păcii şi al ierarhiei valorilor. Căci *numai în El găsim Calea, Adevărul şi Viaţa*" (p. 4).

Scrisă într'un stil frumos şi atrăgător, cartea părintelui Lancrănjan cuprinde informaţiuni şi orientări preţioase în probleme actuale şi capitale pentru spiritul uman. In aceasta şi constă valoarea incontestabilă a cărţii. Autorul ei vădeşte o temeinică pregătire şi o amplă orientare, mai ales în literatura franceză (teologică şi filosofică) actuală.

Dr. CORNELIU I. SÂRBU

Prof. *I. Lupaş*, membru al Academiei Române: ISTORIA BISERICII ROMÂNE. Ediţia VII. Craiova, „Scrisul Românesc" (1941); p. 184 + o hartă a României ortodoxe. Lei 90.

Puţine celebrităţi ale ştiinţei au isbutit să împace erudiţia cu putinţa de-a se face înţelese şi deci folositoare unor straturi cât mai largi ale obştei — şi tineretului din şcolile secundare în primul rând.

Păr. I. Lupaş, eminentul profesor al Universităţii Daciei Superioare — astăzi pribeagă la Sibiu — face parte din trupa acestor privilegiaţi, recunoscuţi îndeobşte ca educatori ai naţiunii lor. Manualul de Istorie a Bisericii Române, alcătuit pentru trebuinţele didactice ale şcolilor noastre secundare, confirmă încă odată — şi cu prisosinţă — această evidenţă. Aşa se explică de altfel şi succesul pe care l-a avut el, ajungând într'un timp record la a VII-a ediţie. Succesul acesta n'a fost întrecut de cât de manualul de „Istoria Românilor", ajuns la a XIV-a ediţie şi datorit tot Păr. Prof. I. Lupaş.

Am citit rând cu rând această Istorie a Bisericii Române, ca să văd *ce, cât* şi *cum* li se oferă şcolarilor din acest studiu? Şi, trebue să mărturisesc, am ajuns la constatarea că am primenit pe neobservate propriile mele cunoştinţe în materie. E atâta material ales condesat în aceste pagini bogat ilustrate şi graiul în care-i învesmântat te instruieşte încântând, cucerind.

Cartea merge până în zilele noastre, nedând uitării nici mucenicia provinciilor pierdute acum e anul — azi în parte recucerite.

Transcriem aici, cu titlu de informaţie, menţiunea specială dela p. 164, care ne interesează îndeosebi: *„dintre toate centrele mitropolitane ale Patriarhiei Române, Sibiul s'a afirmat în chip mai impunător atât prin o bogată serie de publicaţiuni religioase-didactice, precum şi prin grija deosebită pentru pregătirea viitorilor ierarhi ai*

Bisericii ortodoxe române. Precum erau odinioară vestitele mânăstiri (Cozia, Tismana, Secul, Neamțul) școli pregătitoare pentru candidați la scaunele arhierești, așa a devenit în vremea din urmă Sibiul — o adevărată pepinieră vlădicească".

Asta, datorită geniului actualului Mitropolit al Ardealului.

Dr. GRIGORIE T. MARCU

✠

Prof. *I. Lupaș*, membru al Academiei Române: STUDII, CONFERINȚE ȘI COMUNICĂRI ISTORICE. *Volumul II:* Cluj, Tip. Cartea Românească 1940, p. 320, Lei 200. *Volumul III:* Sibiu, Tip. Cartea Românească din Cluj 1941, p. 312, Lei 200.—

Ori cine l-a ascultat pe Păr. Prof. univ. I. Lupaș — fie că vorbia la Academia Română, la Universitate, la Radio sau cu alte prilejuri — a trebuit să admire iscusința cu care dsa știe să valorifice amănuntul istoric în așa fel încât isbutește să intereseze totdeauna auditorul, indiferent de pregătire, vârstă sau condiție socială, instruindu-l și mișcându-l sufletește. Dincolo de indiscutabila sa temeinicie științifică, de erudiția care se vădește dintr'ânsul, cuvântul rostit de Păr. Prof. I. Lupaș prezintă în orice împrejurare o deosebită valoare educativă. Iată de ce socotim că strângerea și tipărirea studiilor ocazionale, a conferințelor și comunicărilor istorice datorite ilustrului profesor al Universității Daciei Superioare, a fost o idee din cele mai fericite. Asemenea perle sunt sortite să circule în cercuri cât mai largi, să facă ocolul tuturor iubitorilor de slovă aleasă, oferită documentat și cuceritor.

Conferințele și comunicările istorice ale Păr. Prof. I. Lupaș — suntem bucuroși că putem face această constatare — nu-și pierd prin tipărire nimic din frăgezimea originală.

Tipărirea acestor splendide „mărunțișuri" a început în 1928, când a apărut la București primul volum.

Volumul II a fost imprimat astă toamnă, la Cluj, în pragul refugiului.

Așezat vremelnic la Sibiu, cu înalta instituție de cultură românească pe care eminentul academician o slujește în chip exemplar, Păr. Prof. I. Lupaș a întocmit și tipărit al III-lea volum, dovedind încă odată că nedreptatea ce ni s'a făcut — ori cât de apăsătoare au fost consecințele ei de ordin moral — nu i-a putut înfrânge elanul și râvna cu care a contribuit ca puțini alții, vreme de două decenii, la zidirea prestigiului neîntrecut al științelor românești înflorite în cetatea universitară a Clujului.

Cele două volume de studii, conferințe și comunicări istorice oferă, printre alte, un bogat material care interesează îndeaproape Istoria Bisericii române. Ultimul, se ocupă aproape exclusiv cu figuri și fapte istorice ardelenești.

Pentru preoțimea noastră, ele reprezintă o lectură pe care n'o putem recomanda destul de călduros.

Dr. GRIGORIE T. MARCU

CRONICA

INSCĂUNAREA P. SF. EPISCOP VENIAMIN AL CARANSEBEŞULUI. La Caransebeş, Duminecă 24 August a. c., Ortodoxia ardeleană a înregistrat o nouă sporire a repertoriului biruinţelor ei. Autonomia bisericească — pârghia de rezistenţă a Bisericii străbune faţă de toate tentativele de falsificare a duhului evanghelic, încercate de mentalităţi strâmte şi pasagere ca şi oamenii cari le reprezintă — a fost afirmată viguros de Ierarhii cuvântători la praznicul înscăunării noului Episcop al Eparhiei Caransebeşului. Şi, nedespărţită de ea — misiunea izbăvitoare a Bisericii străbune în mijlocul împrejurărilor aprige ale căror vămi le străbatem în rând cu întreaga lume, a fost pusă în adevărata ei lumină şi apreciată precum se cuvine.

Visatul „mire" al Eparhiei Caransebeşului, P. Sf. Episcop *Veniamin V. Nistor,* are toate motivele să fie mulţumitor Cerului, care i-a hărăzit favoarea de a-şi inaugura o păstorire pe care o întrevedem încărcată de roade îmbelşugate, în duduirile unei conştiinţe bisericeşti afirmată magnific de vajnicul înaintestătător al moştenirii şaguniene, sub semnul făuritor de vremuri noui al căruia P. Sf. Sa şi-a dobândit partea de apostolie pe care o merită.

Ca toţi vlădicii ardeleni, căliţi la vatra de jăratec a şcoalei Mitropolitului Nicolae, P. Sf. Episcop Veniamin purcede la lucru înzestrat cu un program pe cât de simplu, pe atât de desăvârşit: va apăra din răsputeri formula autonomiei bisericeşti şi din amvonul Său arhieresc va clădi un monument elocvent a ceea ce numim cu atâta dreptate „Biserica poporului", străbătând cu arderile ei purificatoare toate sectoarele de viaţă ale obştei ce i-a fost încredinţată spre păstorire. Calea biruinţelor Sale ulterioare e netedă şi râvna trebuincioasă pentru perfectarea lor i-o cunoaştem.

Guvernul Ţării a fost pe-un gând cu marele şi inconruptibilul suflet al neamului, când a recunoscut la Caransebeş eternul adevăr articulat de reprezentantul său, dl Ministru al Culturii naţionale şi al Cultelor, General Radu Rosetti, în această frază pe care e bine să ne-o însemnăm:

„Cel ce se rupe de Biserica strămoşească, rupe cu trecutul, cu tradiţia românească şi se desrădăcinează din însăşi viaţa naţiunii".

După aceste sublinieri ale esenţialului unei înscăunări vlădiceşti convertită în praznic al Ortodoxiei biruitoare, lăsăm să urmeze amănuntele măreţelor solemnităţi de pe meleagurile bănăţene.

*

Insoţit de P. C. Lor Prot.-Stavrofor Em. Cioran şi Prot. Ieronim Grovu, P. Sf. Episcop Veniamin a părăsit cetatea de scaun a Mitropoliei noastre Sâmbătă 23 Aug. a. c., îndreptându-se spre reşedinţa Sa pe calea străbătută în 1865 de întâiul vlădică al Caransebeşului, vrednicul de pomenire Episcop Ioan Popasu. Bănăţenii au făcut P. Sf. Sale o primire demnă de cea cu care străbunii lor l-au întâmpinat oarecând pe ucenicul lui Şaguna. Mii de credincioşi umpleau gările frumos împodobite, dela marginea Eparhiei şi până la Caransebeş.

Aci, s'a pregătit P. Sf. Sale o primire triumfală. Clerul şi autorităţile civile şi militare — în frunte cu P. Sf. Episcop *Policarp* al Americii — aşteptau în centrul oraşului. P. Sf. Sa a fost bineventat de consilierul eparhial P. C. Prot.-Stavrofor Romul Ancuşa şi de primarul Dr. I. Rădulescu. Cortegiul s'a îndreptat apoi spre Catedrală, unde s'a săvârşit Vecernia şi Utrenia.

După două ore, în acelaş loc şi cu acelaş însufleţit ceremonial, a fost primit I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului.

Seara, corurile din Caransebeş şi Filarmonica bisericii romano-catolice au concertat în faţa Reşedinţei episcopale.

Măreaţa liturghie a inscăunării a fost săvârşită de I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae* şi de P. Sf. Episcopi *Andrei* al Aradului, *Vasile* al Timişorii, *Policarp* al Americii şi *Veniamin* al Caransebeşului. Cortegiul arhieresc a fost însoţit până la catedrală de 70 de preoţi în ornate. Răspunsurile au fost date de corurile locale.

După săvârşirea sf. Liturghii, a luat cuvântul I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae*.

O amplă şi luminoasă precizare a misiunii Bisericii noastre în mijlocul împrejurărilor actuale — pe care o publicăm sub formă de articol în fruntea fascicolului acestuia — a acoperit o bună parte din cuvântarea I. P. Sf. Sale.

Adresându-se noului Episcop, I. P. Sf. Sa a rostit aceste limpezi cuvinte de părintească povaţă:

Să ai veşnic înainte ţintele spirituale de renaştere şi de mântuire a sufletelor, de înălţare a lor la comuniunea cu Domnul nostru Iisus Hristos. Să-ţi încălzeşti cu ele sufletul Prea Sfinţiei Tale şi al preoţimii eparhiei, ca să puteţi chema cu succes spre ele şi poporul dreptcredincios. Toate celelalte mijloace şi lucrări ale Bisericii să fie puse în slujba ţintelor spirituale, pentru cari s'a întrupat Fiul lui Dumnezeu şi a pătimit pe cruce.

Iar răspunderea pentru această înfricoşată îndatorire n'o lăsăm din mâna noastră, pentrucă nu ne este îngăduit s'o lăsăm. Aşa înţelegem noi autonomia bisericească: Este identificarea Bisericii cu răspunderea pentru misiunea primită dela Domnul spre mântuirea sufletelor.

Fii, Prea Sfinţite, pe toată linia un vajnic apărător al autonomiei bisericeşti, împreună cu tot clerul şi poporul. *Pentru noi autonomia*

nu este o literă moartă, înscrisă într'un paragraf de lege, ci e o poruncă dumnezeească săpată adânc în inimile noastre. Statul să fie fericit că are o Biserică ce nu e bucuroasă să se desfacă de răspunderea ce i-a dat-o Dumnezeu, aruncând-o pe umerii altora.

La această răspundere Te cheamă, Prea Sfinţite, tot ce-a însemnat Biserica noastră în îndelungatul ei trecut pentru neamul românesc. Noi i-am dat acestui neam minunata lui concepţie despre lume şi viaţă, prin care a trăit şi s'a precizat ca o entitate naţională atât de originală şi superioară. La altarul Bisericii i-am făurit sufletul unitar al acestui neam ori unde se găseşte, i-am sădit virtuţile şi i-am ocrotit comorile sufleteşti prin cari s'a păstrat dealungul veacurilor identic cu sine însuşi. Pe genunchii ei şi-a alcătuit limba şi i s'a umplut de toate miresmele simţirii duhovniceşti. Prin şcolile ce i le-am dat i-am desvoltat cultura pe linia firească a fiinţei sale. I-am organizat până şi viaţa economică, dela îndrumările gospodăreşti prin preoţii satelor şi până la autonomizarea lui financiară prin întemeierea institutelor de credit. „Tuturor toate s'a făcut" sfânta noastră Biserică, întocmai ca o mamă bună, ca pe toţi fiii ei să-i mântuiască şi să-i scoată la libertate şi unire naţională.

Acest trecut bogat în iubire şi fapte Te obligă, Prea Sfinţite, să stai la înălţimea lui. Stai atent şi ascultă cu înfiorare glasul lui Ioan Popasu, sfetnicul marelui mitropolit Şaguna şi luminatul organizator al eparhiei, ca şi al tuturor vlădicilor următori lui, cari toţi şi-au înviorat devotamentul în acelaş duh şagunian. Ţine la această tradiţie şaguniană fără şovăire, căci ea te va lumina să înţelegi nevoile fiecărei zile.

Coboară din visteria credinţii şi a harului puteri mângăietoare şi întăritoare de suflete în aceste vremuri de răsboiu. Fă pe fiecare din păstoriţii Prea Sfinţiei Tale să se simtă aproape de Dumnezeu. Să-l simtă şi soldaţii de pe front, dându-le ajutor spre biruinţă grabnică asupra vrăjmaşilor.

Inspiră-Te din marile aspiraţiuni ale neamului şi Te fă purtător şi crainic neostenit al lor. Mai avem de readus la trupul Ţării o scumpă fâşie ce sângerează şi ne cheamă. In sufletul nostru purtăm Ardealul întreg şi întreg vrem să-l vedem în libertate.

Indeamnă-Ţi clerul să stea lângă sufletul neamului. Această chemare i-o fac şi eu acum, ca din căldura lui, susţinută de puterile harului, să propage căldură în fiecare fiu al neamului. De preoţi depinde în mare măsură ca sufletul neamului să se înoiască şi să crească şi în mijlocul împrejurărilor aspre de astăzi.

I. P. Sf. Sa şi-a încheiat cuvântarea trimiţând cuvântul de iubire al Bisericii străbune ostaşilor cari înfruntă puhoiul batjocoritorilor de Dumnezeu şi invocând binecuvântarea Cerului asupra jertfei lor şi asupra ostenelilor noului Episcop al Caransebeşului.

Din partea Guvernului, a vorbit Ministrul Culturii naţionale şi al Cultelor, dl General *Radu Rosetti.*

A vorbit apoi P. Sf. Episcop *Veniamin*. Mânecând dela cuvintele Apostolului din Efeseni 4, 1—3 — în jurul cărora urzeşte programul arhipăstoririi Sale — P. Sf. Sa a declarat că se va lăsa călăuzit pururea de porunca dragostei creştine, va apăra autonomia bisericească, va contribui din răsputeri la întărirea familiei, combaterea plăgilor sociale şi creşterea tineretului, înţelegând să-şi pilduiască propovăduirea cu exemplul viu al propriei Sale vieţi.

La recepţia dela Reşedinţa episcopească, au vorbit: P. C. Prot.-Stavrofor Em. Cioran din partea Asociaţiei clerului „A. Şaguna"; P. C. Prot.-Stavrofor R. Ancuşa, în numele Consiliului eparhial; prefecţii de Severin şi Caraş; dl General de Corp de Armată Dragalina, reprezentantul P. Sf. Episcop unit Dr. Ioan Bălan al Lugojului şi trei reprezentanţi ai Românilor din Banatul sârbesc, Timocul sârbesc şi Timocul bulgăresc.

Le-a răspuns tuturor P. Sf. Episcop Veniamin.

S'a servit apoi o masă în sala festivă a Internatului liceului, în cursul căreia I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae* a toastat pentru Majestatea Sa Regele *Mihai I* şi pentru Guvernul Mareşalului *Ion Antonescu*.

Dr. GRIGORIE T. MARCU

EXPEDIŢIA MISIONARĂ A EPISCOPATULUI ORTODOX ARDELEAN IN BASARABIA ŞI TRANSNISTRIA. Răsboiul sfânt al creştinătăţii, pornit la 22 Iunie a. c. împotriva bolşevismului ateu şi anarhic, se desfăşoară cu o vigoare fără seamăn în istorie pe toată întinderea imensului front de Răsărit.

Am văzut dela'nceput în acest uriaş efort de arme ceva mai mult decât o crâncenă încăierare de noroade înverşunate unele împotriva altora de interese politice sau economice: începutul sfârşitului costisitoarei experienţe făcute de cea mai nelegiuită concepţie de viaţă care s'a pomenit vreodată, pe cele aproape două sute de milioane de spinări ale populaţiei Rusiei, încovoiate de cnutul comisarilor poporului şi de revolverul GPU-ului. Prin vitejia armatelor umbrite de semnul biruitoarei Cruci, au fost smulse zi de zi teritorii imense de sub controlul sângeros al tiraniei roşii şi milioane de suflete şi-au redobândit libertatea de-a crede în Dumnezeul părinţilor noştri şi putinţa de-a se închina după datina străbună.

Biserica lui Hristos, prigonită un sfert de veac cu o furie care ar fi stârnit invidia sângeroşilor cezari ai Romei păgâne, îşi leagă rănile şi se pregăteşte pentru a doua oară în istoria ei bimilenară să iese din catacombe. Intoarcerea ei la o viaţă nouă, călită prin suferinţe de neînchipuit şi purificată de belşugul sângelui vărsat al martirilor ei fără nume şi fără număr, e o certitudine, chiar dacă convalescenţa va fi de lungă durată.

Ca s'o scurteze, cine altcineva ar fi fost mai în măsură s'o facă decât bisericile cari au avut parte de bună linişte în acest pătrar

de veac de mucenicie pentru pravoslavie. O eră de apostolie jertfelnică i se deschide deci Ortodoxiei răsăritene.

Am înțeles că porția noastră de lucru evanghelic înglobează deocamdată Basarabia și Transnistria. Hristos Mântuitorul își aștepta apostolii capabili să pornească degrabă pe urmele desrobitorilor, cu flamura Evangheliei desfășurată.

Faptul că luminatul nostru Arhipăstor, I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului, a fost acela care a înțeles și de astă dată, *înaintea tuturor*, că evanghelizarea Basarabiei și Transnistriei e o *datorie* și nimic mai mult — cum a definit-o însuși Inaltul Ierarh — ne-a mângâiat și ne-a sporit încrederea în dinamismul de atâtea ori și cu atâta dreptate subliniat al Ortodoxiei ardelene.

Țara de dincoace de munți a petrecut prea multe răstigniri ca să se mai poată lăsa încovoiată de poverile lor. Suferințele ei îndelungate, pătimirile ei milenare, au calificat-o demult pentru menirea samariteană de tămăduire a durerilor celor căzuți între tâlhari. Purtând în trupul său sfâșiat piroanele ultimelor evenimente și cu sufletul încărcat de povara unei resemnări vremelnice, așa s'a prezentat un frate care așteaptă mântuirea la frații mântuiți de peste Prut și Nistru. Și cu credința că-i va veni și lui rândul...

*

Pentru ducerea la bun sfârșit a expediției misionare în Basarabia și Transnistria — *prima* acțiune de acest fel pornită de Biserica ortodoxă română — I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae* și-a asociat pe toți membrii Episcopatului ortodox ardelean și a întocmit din vreme planul acestei lucrări duhovnicești, în toate amănuntele sale.

Fiecare Chiriarh avea să fie însoțit de un sobor de preoți,[1] aleși dintre cei mai încercați duhovnici, predicatori, liturghisitori și cântăreți ai Eparhiei respective, în județele pe cari aveau să le cutreere.

---

[1] Inalții Ierarhi au fost însoțiți de *56 membri ai Clerului*, dintre cari *5 protopopi, 45 preoți, 2 arhidiaconi* și *4 diaconi — și anume:*

I. Arhiepiscopia Sibiului: Prot. T. Chifa (Deva), Preoții Gh. Secaș (Alba-Iulia) Adam Lăzărescu (Zam-Dobra), Tr. Ciocănelea (Făgăraș), Adam Marcu (Tâmpa-Deva), A. Marcovici (Lepindea-Târnava), A. Radu (Teliu-Brașov), V. Voineag (Brașov-Tocile), I. Chioaru (Sibiu), Z. Oancea (Sibiu), N. Constantin (Sibiu), I. Tiruța (Uroiu-Geoagiu), Arhidiacon Ioan Circov și Diacon Anatolie Scurtu dela Catedrala mitropolitană din Sibiu.

II. Episcopia Aradului: Preoții Dr. S. Șiclovan (Arad), Z. Brădean (Curtici), I. Tomuța (Lupești), P. Bogdan (Arad), A. Cuznețov (Arad), M. Măcinic (Șiria), I. Faur (Șimand), Ierom. Șt. Lucaciu, Ierom. Iulian Micloș (Hodoș-Bodrog) și Diacon D. Dărău.

III. Episcopia Caransebeșului: Preoții Marcu Bănescu (Anina), D. Anuțoiu (Valeadeni), Tr. Constantin (Vrani), Al. Nicolici (Tufări), Dr. Tr. Coșeriu (Teregova),

Un vagon de cărţi şi broşuri de cuprins teologic şi religios-moral, din zestrea editurii Arhiepiscopiei noastre, au fost puse la dispoziţia expediţiei misionare a Episcopatului ortodox ardelean, pentru a fi distribuite gratuit fraţilor noştri din Basarabia şi Transnistria. La acestea s'au adăugat şi cele 2000 biblioteci populare dăruite de vechea Asociaţiune „Astra". Clerul şi credincioşii Bisericii noastre au fost încunoştiinţaţi de expediţia plănuită printr'o circulară (nr. 13.263 din 31 Aug. a. c.) dată de I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae*.

Luni 1 Sept. a. c., — după ce a asistat la o rugăciune săvârşită în capela Academiei teologice „Andreiane" — I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae* a plecat spre Capitală, unde aveau să se întâlnească echipele. Toţi membrii expediţiei s'au spovedit şi cuminecat la biserica Radu-Vodă, obligându-se totodată, la îndemnul I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae*, să-şi noteze fiecare în scris, zi de zi, experienţele, impresiile, felurítele întâmplări cari puteau interveni în cursul acestei binecuvântate lucrări. I. P. Sf. Patriarh *Nicodim*, dl Prof. *Mihai A. Antonescu*, vicepreşedintele Consiliului de miniştri, Ministrul Culturii naţionale şi al Cultelor dl General *Radu Rosetti* şi alţi înalţi demnitari — cu prilejul unei recepţii care a avut loc în 2 Sept. a. c. la Patriarhia Română — au exprimat entuziaste urări de isbândă misionarilor Crucii.

Expediţia misionară a pornit la drum, spre Chişinău, în 5 Sept. a. c.

Din capitala desrobită a provinciei de peste Prut, a fost lansat următorul apel:

Iubiţi fraţi basarabeni,

Venim la Voi — noi ierarhii Bisericii noastre din Ardeal şi un număr de preoţi ardeleni — în numele Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Venim de pe meleagurile Ardealului, noi ierarhii şi preoţii lui, să Vă aducem cuvântul de mângăiere al credinţei după suferinţele prin cari aţi trecut şi cari au lăsat răni dureroase în sufletul şi în casa fiecăruia din Voi.

Porfir Crişciu (Surducul-mic), Iova Firca, Oct. Tursa, Ierom. Iustinian Dalea şi Protodiacon T. Roşca (Caransebeş).

IV. Episcopia Orăzii: Protopopii Const. Mureşanu (Beliu), Aurel Terebenţiu (Vaşcău), Miron Popoviciu (Ciumeghiu), Aurel Muşet (Ceica), Preoţii Eugen Racolţa (Lăzăreni), Al. Nica (Băiţa), Al. Popa (Lazuri de Beiuş), Fl. Horgea (Miersig), Aurel Briscan (Lunca-sprie), V. Stanciu (Tulca) şi Diacon Cornel Moga (Beiuş).

V. Episcopia Timişorii: Preoţii Liviu Surlaşiu (Jebel), Tib. Mărgineanţu (Opatiţa), Tr. Golumba (Timişoara), Moise Ghilezan (Ghilad), Liviu Lărgeanu (Timişoara), V. Vlăduceanu (Timişoara), Crăciun Radu (Lipova), S. Pavel (Chesinţ), V. Savi (Alioş), Horia Vişoiu (Giroc) şi Diacon Tr. Mihailoviciu (Timişoara).

Venim din Ardealul care ştie ce este pătimirea sub jugul unei stăpâniri străine, căci a gustat din ea veacuri de-arândul, iar azi geme de-o amarnică sfâşiere.

Venim să ne rugăm împreună cu Voi pentru înfrângerea vrăjmaşului şi pentru aşezarea pe veci a graniţelor scumpei noastre Românii acolo unde le duce vitejia străbună reînviată.

Nu Vă cerem nimic, ci Vă aducem toată dragostea noastră creştinească şi românească. Vrem să ne lipim sufletul nostru de sufletul Vostru şi să Vă vorbim de Cel ce ne strânge pe toţi în iubirea Lui şi tămădueşte toată suferinţa, de Domnul nostru Iisus Hristos.

Cei ce V'au stăpânit în anul durerii care a trecut n'au avut decât cuvinte aspre şi lovituri neomenoase pentru Voi. Aţi trăit ca nişte orfani într'o lume de străini. V'au stingherit dela bucuria cea mai mare şi mai sfântă a omului, aceea de-a vorbi de Dumnezeu şi de-a se ruga Lui. Aţi rămas cei mai mulţi fără părinţii Voştri duhovniceşti cari să facă rugăciuni pentru Voi şi să îmblânzească firea omenească, cea uşor purtată spre răutate.

Toate acestea au trecut ca un vis rău. Dumnezeu, prin vitejia bravilor noştri ostaşi cari şi-au vărsat sângele pentru libertatea sufletului Vostru, V'a scos la liman şi V'a ferit de apăsări şi mai grozave cari aveau să vie. Să-i dăm slavă Lui, să fim recunoscători morţilor şi răniţilor noştri, să-i mulţumim Majestăţii Sale **Regelui nostru Mihai I** *şi Conducătorului Statului,* **Mareşalul Ion Antonescu,** *cari au purces cu iubire de Hristos şi de neam la această vitează faptă.*

Duşmanii crucii şi ai mântuirii omului fug împrăştiaţi şi se mistue ca întunerecul de faţa luminii.

Adunaţi-Vă în jurul nostru să înălţăm, în slobozenie, rugăciuni de mulţumită şi de mărire Tatălui ceresc, să ne mărturisim credinţa nesdruncinată în puterea Domnului Iisus Hristos şi în harul mântuitor al Duhului Sfânt.

Numai unde stăpâneşte Sfânta Treime e linişte, pace şi bunăvoire între oameni. Numai acolo coboară Dumnezeu dreptatea şi dragostea între ei.

Veniţi să cântăm Dumnezeului nostru: Slavă Ţie Doamne, Slavă Ţie!

Imbrăţişându-Vă cu dragostea Noastră cea întru Domnul, Vă împărtăşim arhiereştile Noastre binecuvântări.

Chişinău, la 3 Septemvrie 1941.

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

† ANDREI
Episcopul Aradului

† VASILE
Episcopul Timişoarei

† NICOLAE
Episcopul Orăzii

† VENIAMIN
Episcopul Caransebeşului

Duminecă 7 Sept. a. c., echipele s'au îndreptat spre judeţele ce le-au fost încredinţate în prealabil pentru evanghelizare, şi anume:

I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului — *Lăpuşna* şi *Orheiu*; P. Sf. Episcop *Andrei* al Aradului — *Tighina* şi *Cetatea-Albă*; P. Sf. Episcop *Vasile* al Timişorii — *Bălţi* şi *Hotin*; P. Sf. Episcop *Nicolae* al Orăzii — *Soroca*; P. Sf. Episcop *Veniamin* al Caransebeşului — *Cahul* şi *Ismail*.

Au fost cercetate peste 600 de sate basarabene şi transnistriene. I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae* a străbătut până 'n preajma frontului Odesei, iar la Sculeia — sat mare, curat românesc — a târnosit prima biserică din Transnistria, restaurată de căpitanul german Lehmann.

Intors la reşedinţa Sa Vineri 26 Sept. a. c., I. P. Sf. Sa a recapitulat într'o Pastorală (nr. 13.831/1941 Prez.) roadele misiunii şi a luat dispoziţiuni pentru valorificarea acestei experienţe, îndrumând pe participanţi să trimită la centrul Mitropoliei dări de seamă amănunţite despre cele petrecute în satele pe cari le-au cercetat, să ţină conferinţe la cercurile protopopeşti şi să rostească predici misionare în cât mai multe parohii.

O lucrare amplă şi documentată — care se află în pregătire — va învesnici după cuviinţă această binecuvântată expediţie misionară.

Dr. GRIGORIE T. MARCU

NOTE ŞI INFORMAŢII

CONSILIUL Arhiepiscopiei ort. rom. de Alba-Iulia şi Sibiu a ţinut Vineri 22 Aug. a. c., sub preşedinţia I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae*, o şedinţă de două ori memorabilă.

Apropiindu-se sorocul despărţirii P. Sf. Episcop *Veniamin* al Caransebeşului de instituţia pe care a slujit-o cu devotament exemplar peste două decenii, I. P. Sf. Mitropolit Nicolae a ţinut să-i exprime, solemn şi cald, mulţumirile Arhiepiscopiei noastre, pentru toate ostenelile ce le-a desfăşurat la centrul ei, în calitate de secretar şi consilier arhiepiscopesc şi să-i facă urări de păstorire îndelungată şi rodnică.

Adânc mişcat de această manifestaţie de simpatie, noul Episcop al Caransebeşului s'a folosit de prilej pentru a mărturisi încă odată cât de adânc se simte legat de stilul arhipăstoresc al I. P. Sf. Mitropolit Nicolae, al cărui elev sârguincios şi devotat este, şi dela care a deprins purtarea pricepută a înaltelor trebi bisericeşti.

In aceeaş şedinţă, Arhipăstorul nostru a anunţat că a luat hotărârea de a-l ridica pe venerabilul Său sfetnic, I. P. C. Sa Arhimandritul *Teodor Scorobeţ*, la demnitatea de *Vicar arhiepiscopesc.*

Truda şi vredniciile respectatului fruntaş al clerului nostru, sunt răsplătite astfel într'un chip demn de remarcabilele însuşiri ale I. P. C. Părinte Arhimandrit Teodor Scorobeţ. Suflet cucernic, minte pătrunzătoare îmbogăţită prin studiu şi meditaţie stăruitoare, în îndeplinirea funcţiunilor de cancelarie, noul nostru Vicar arhiepiscopesc s'a străduit în toată bună vremea să impună primatul duhului care face viu.

Ne bucurăm din tot sufletul de această fericită numire şi ştim cu cât folos se va alege Biserica noastră de pe urma ei.

GR. T. M.

VALOAREA CASEI PREOŢEŞTI. Intr'un număr al revistei Berliner Illustrierte Zeitung, publicase Iürgen Eggebrecht un articol asupra rostului însemnat al casei preoţeşti în viaţa poporului german. Din atmosfera ei binecuvântată au răsărit în cursul timpului numeroase talente capabile a contribui, în cea mai largă măsură, la progresul literaturii, ştiinţii şi artelor frumoase.

Serviciile nepreţuite, închinate vieţii germane, prin strădania pilduitoare a familiilor de preoţi, l-au îndemnat pe straşnicul Bismark să spună într'o convorbire cu un consilier ministerial din Bavaria aceste cuvinte memorabile: Dacă s'a putut afirma odinioară că în tabăra lui Radetzky se afla Austria, cu tot atâta îndreptăţire se poate susţine că în timpurile ce au urmat după lupta dela Jena, *Germania era în casele preoţilor protestanţi.*

Din timpul reformaţiunii până în pragul zilelor noastre abia se va fi ivit în Germania vreun bărbat mai de seamă, care să nu aibă printre înaintaşii săi măcar un preot. Făcând cercetări statistice asupra descendenţii savanţilor germani, Fr. Schulte a putut constata că dintre 1600 de inşi 861, deci mai bine de jumătate, au răsărit din familiile preoţilor protestanţi. De aici şi-au tras obârşia aproximativ 30 la sută din totalitatea medicilor, 40 la sută dintr'a juriştilor, 59 la sută dintr'a filologilor, 44 la sută dintr'a naturaliştilor, 52 la sută din celelalte categorii de intelectuali germani.

Aceste contribuţini importante se explică prin moralitatea severă, prin simţul de ordine şi cumpătare în toate împrejurările vieţii, prin simplitatea traiului şi prin seriositatea de care au dat familiile preoţeşti nenumărate dovezi, oferind exemple vrednice de imitat în multe privinţe.

Din astfel de case preoţeşti s'au putut ridica istorici de faima neîntrecută a lui Ranke, Mommsen, Burckhardt, Lamprecht, arheologi ca Schliemann, zoologi ca Brehm, pedagogi ca Franke, Froebel, filosofi ca Wilhelm Wundt, Kuno Fischer, Dilthey, medici ca Langebeck, Billroth, actori ca Devrient, Werner Krauss, pictori ca Eduard Gebhardt, von Gogh, poeţi ca Björnson, Hermann Bang, Selma Lagerlöf ş. a.

Educaţia serioasă şi îngrijită, de care au avut parte în anii copilăriei şi în vârsta adolescenţii aceşti oameni reprezentativi ai neamului lor, a putut înrîuri în chip binefăcător direcţiunea, în care urma să se desfăşoare importanta lor activitate din epoca maturităţii.

Citind asemenea date statistice şi reflexiunile sugerate de ele, îţi vin involuntar în gând nepreţuitele sacrificii închinate de către preoţii români din trecut şi din timpul de faţă pentru o educaţie cât mai îngrijită a numeroaselor odrasle, cu cari le este impodobit traiul familiar.

Dacă şi-ar lua cineva osteneala să pregătească şi la noi o statistică despre toţi oamenii de seamă răsăriţi din case preoţeşti, ar rămânea lumea uimită de contribuţia atât de valoroasă a acestor case smerite la progresul vieţii de obşte a neamului românesc.

I. LUPAŞ

OBSERVATORI atenţi ai silinţelor preoţimii, am arătat totdeauna cuvenita atenţiune înfăptuirilor ei laudabile şi i-am semnalat scăderile, însufleţiţi numai şi numai de dorinţa de-a contribui frăţeşte la îndreptarea lor.

Am luptat ani de zile pentru dobândirea dreptului de-a catehiza pruncii din şcolile primare. Şi preoţimea a dobândit, în exclusivitate, această favoare. Mai trebuia un singur lucru pentru ca să atingem ţelul ce ne-am propus: fiecare preot să-şi facă slujba deplin şi 'n acest proaspăt sector al pastoraţiei. Dar nu şi-au făcut-o toţi, totdeauna, cu toată tragerea de inimă — iar urmările n'au întârziat să se arate. Căci nu ajunge să semnezi în registrul de prezenţă, nici să-ţi faci lecţia de mântuială şi cu

atât mai puţin să nu ţi-o faci deloc, mulţumindu-te doar să spui şcolarilor: „...luaţi mai departe!" Mai trebue ceva pe lângă îndeplinirea conştiincioasă a îndatoririlor didactice: să deştepţi în copii gustul de-a cerceta biserica, de-a se lua la întrecere care să citească „Apostolul", de-a da răspunsurile la sfintele slujbe, de-a se spovedi şi cumineca, de-a se feri de orice înfăţişare a răului, de-a fi ei îngerii buni ai casei părinteşti, cinstitori ai bătrânilor, pilde de virtute, suflete devotate lui Hristos în toate zilele vieţii lor.

Pe preotul care n'a realizat nimic din exigenţele acestui program duhovnicesc, îl întrebăm: ce-a câştigat Biserica de pe urma înlocuirii învăţătorului mirean cu slujitorul altarului?

Noul protopop al Sibiului, Păr. M. Neagu, într'o circulară adresată recent preoţimii tractuale, insistă cu deamănuntul asupra acestei probleme de-o însemnătate capitală pentru Biserica noastră.

Am vrea să vină vremea când atari avertismente să fie de prisos.

Ne-am înţeles, fraţilor preoţi?

☩

SUNTEM informaţi că Ministerul Culturii naţionale şi al Cultelor pregăteşte revizuirea regimului sectelor din România.

Bănuim că e vorba de astă dată să fie luat de guler şi asvârlit peste hotare, de unde a venit, acest periculos tâlhar al sufletului românesc. De aceea, pentru a uşura câtuşi de cât ducerea la bun sfârşit a acestui proces de salubritate naţională, ne permitem să atragem atenţiunea autorităţilor asupra deselor alarme pe cari le-am dat şi noi aici (vezi *Revista Teologică 1937* p. 154 urm.; 237 urm.; 289 urm.. 438 urm.; 440 urm.; *1938* p. 367 urm.; 450 urm.; *1939* p. 457 urm.; *1940* p. 112).

Şi încă ceva!

Să se controleze serios provenienţa acestei mărfii de import, intenţia cu care ne-a fost oferită şi dedesupturile inocentelor îndeletniciri sectare. Se vor putea trage concluzii uluitoare cu privire la preistoria nenorocirii care a lovit astă vară hotarele dela Răsărit şi Apus ale Ţării.

In concret!

Este istoriceşte constatat că cea mai populată sectă din România s'a strecurat la noi din Ungaria şi că — mulţumită sprijinului acesteia — a evoluat mai rapid şi mai sigur decât dincolo de Tisa. Cărţile răposatului Episcop Grigorie Gh. Comşa al Aradului, sunt la dispoziţie pentru dovezi amănunţite.

După cotropirea Basarabiei de către armata bolşevică, şeful baptist din Chişinău Leo Averbuch, jidan pur sânge, s'a purtat mişeleşte cu Românii, iar casa lui de rugăciune şi afaceri şi-a mărit firma şi la propriu şi la figurat, în vreme ce bisericile ortodoxe erau profanate fără cruţare.

Un ziarist de-o onestitate profesională recunoscută, dl I. Vion, divulgă în ziarul „Universul" (nr. 277 din 12 Oct. a. c.) complicitatea baptismului cu bolşevismul, citând din presa sovietică cele ce urmează:

„Baptiştii au încetat să fie o sectă pentru a deveni un mare partid religios; la Poltava, pe lângă comitetul executiv al Sovietelor districtului, ei ocupă fostul templu lutheran; în provincia înconjurătoare, ei organizează capele cu coruri şi instrumente muzicale şi interesează astfel tineretul". (Din ziarul bolşevic „Pravda" din 22 Septemvrie 1929).

„Baptiştii imită procedeele comuniştilor şi printre imaginile sfinţilor, placardele ilustrate şi „cuvintele lor de ordine", aşază portretele lui Karl Marx şi Lenin". (Din „Robatshaia Gazeta" 24 Iunie 1928). „Evangheliştii obţin frumoase rezultate în fabrica moscovită „Rosa roşie". (Din „Isvestia", 25 August 1928).

„Evangheliştii, adventiştii, comunităţile baptiste şi „molocanii" au creiat grupuri artistice, cântă „Internaţionala", căreia i-au modificat textul păstrându-i ritmul şi rimele şi duc campanii de propagandă paralel cu cele ale partidului. (Din revista sovietică „Jizn Iskusstva").

In vreme ce plaza aceasta consuma amabilităţile suspecte ale regimului roşu, preoţimea ortodoxă plătea călăilor creştinătăţii tributul sângelui vărsat fără contenire şi fără cruţare.

Iar la noi?

Dacă ne biruim ruşinea de-a ilustra slugărnicia autorităţilor faţă de baptişti, apoi aceasta o facem numai din dorinţa de-a preveni factorii răspunzători, ca să nu mai repete erorile trecute. Să începem deci!

1. Inainte cu vreo doisprezece ani, răposatul Episcop Grigorie Gh. Comşa scria: „toţi conducătorii politici ai statului nostru recunosc primejdia sectelor pentru statul român; cu durere trebue să mărturisim însă, că nici un politician din ţara noastră nu a fost împotriva recunoaşterii baptiştilor prin lege" (vezi: *Cheia sectelor religioase din România*. Arad 1930 p. 4).

2. In faţa unei atât de evidente lipse de răspundere şi demnitate naţională, nu e deloc de mirare că faimosul Dr. I. H. Rushbrooke, secretarul general (astăzi preşedinte) al Alianţei baptiste mondiale, îşi permitea să întoarcă pe dos Ministerul Cultelor când descăleca în Bucureşti. Dl Gh. Popescu, fost inspector general în ministerul numit, a făcut destăinuiri uluitoare în această privinţă (vezi *Viitorul bisericesc* nr. 1 din 1938).

3. Prin Statutul din Februarie 1940, şefii baptişti sunt ridicaţi la rangul de *educatori ai naţiunii*. Transcriem articolul 14: aceştia dobândesc dreptul „să se îngrijască de catehizarea copiilor în şcoli, de educaţia sufletească a membrilor aflaţi sub drapel, precum şi să formeze organizaţii pentru educaţia religioasă a tineretului şi a copiilor (şcoli duminicale ş. a.), pentru ajutorarea săracilor şi pentru alte scopuri religioase şi filantropice, după cum va găsi potrivit şi necesar".

Pe scurt, miniştrii Cultelor — cu excepţia P. Sf. Episcop Nicolae Colan şi a dlui Radu Budişteanu — au creat cele mai bune condiţiuni de desvoltare sectelor în general şi baptismului

în special, mergând din concesii în concesii și jertfind suveranitatea noastră națională ori cărui venetic de peste hotare care avea neobrăzarea să încrunte din sprâncene și să amenințe cu represalii externe.

Cu acestea, am spus destul de desluşit ce aşteptăm dela actualul şef al resortului Cultelor.

ÎMPOVĂRAT de ani şi de vrednicii, P. Sf. Episcop *Dionisie Erhan* a părăsit scaunul vlădicesc al Argeşului, al cărui locțiitor fusese în ultimul an, nu pentru a se întoarce în Ismailul desrobit, ci ca să-şi petreacă bătrânețele la metania sa.

Pentru asigurarea bunului mers al Episcopiilor vacante, au fost numiți următorii locțiitori: P. Sf. Episcop *Policarp Moruşca* la Ismail, P. Sf. Episcop Dr. *Partenie Ciopron* la Hotin (rămânând şi pe mai departe Inspector al Clerului militar) şi P. Sf. Arhiereu *Emilian Antal Târgovişteanul* la Curtea de Argeş.

ILUSTRUL aşezământ de învățătură şi educație ortodoxă care-i Facultatea de Teologie din Cernăuți, s'a întors întru ale sale. Pribegia ei de un an, în cetatea domnească a Sucevei, ne-a durut cumplit. Am fost printre cei dintâi cari i-am trimis cuvânt de nădejde într'o grabnică revenire la vatră. Bucuria cu care îl vedem împlinit aievea, e fără seamăn şi fără sfârşit. Scumpii noştri dascăli dela Cernăuți, suntem siguri, o înțeleg deplin. Suntem doar suflet din sufletul lor.

DUH ŞI ADEVĂR se intitulează proaspătul „organ omiletic al preoțimii din Eparhia ort. rom. a Timişorii", care apare cu binecuvântarea P. Sf. Episcop Dr. Vasile Lăzărescu şi sub diriguirea vechiului şi prețuitului nostru colaborator, Păr. Prot. Dr. Şt. Cioroianu. In comitetul de redacție, două elemente tinere şi pricepute: preoții Melentie Şora şi Victor Vlăduceanu.

Revista apare lunar. Abonamentul anual: Lei 180. Redacția şi Administrația: Timişoara II, str. A. Şaguna 12.

Ii poftim cordial spor bun.

GR. T. M.

RĂSPLATA dumnezeiască. Se ştie că în volbura din toamna anului trecut a căzut jertfă nevinovată protopopul Huedinului Aurel Munteanu, în ziua de 10 Septemvrie. In urmă s'a constatat că odiosul asasinat a fost săvârşit de patru derbedei din Huedin. Dar nici răsplata dumnezeiască n'a întârziat. Acum ne vine ştirea că n'a trecut multă vreme şi dreptatea atotştiutorului Tată din ceriuri a osândit după cuviință nelegiuita faptă. Unul din cei patru a murit lovit de apoplexie. In curând al doilea s'a sinucis. Al treilea zace de câteva luni de zile paralizat. Iar al patrulea, mai puțin vinovat, şi-a rupt un picior, rămânând invalid pentru totdeauna.

Faptul este comentat astăzi în tot ținutul Huedinului ca o pedeapsă binemeritată dela Dumnezeu. Şi nici nu poate fi tâlcuită altfel, deoarece Dumnezeu, mai curând sau mai târziu, răs-

plătește fiecărui om după faptele sale. Nici o faptă fără răsplată.

Dr. SEBASTIAN STANCA

⊕

UN articol din cunoscutul ziar francez „Le Temps", mulțumită unei telegrame de presă, a făcut recent ocolul mai tuturor oficinelor gazetărești din lume. Anunța el ceva senzațional, ca să merite să se facă atâta sgomot în jurul lui?

Senzațional, nu! Dar era vorba de un gest frumos. Vaticanul — se sublinia într'ânsul — considera încă din *1939* (rețineți data!) înaintarea sovietică în centrul Europei ca o foarte gravă amenințare pentru creștinătate în genere și pentru catolicism îndeosebi.

Asta-i toată contribuția papalității la lupta împotriva bolșevismului?... sau numai cea mai veche dintre ele?

Membrii Episcopatului ortodox ardelean — I. P. Sf. Mitropolit Nicolae, P. Sf. Episcopi Andrei al Aradului, Vasile al Caransebeșului, Nicolae Colan al Clujului și Nicolae Popoviciu al Orăzii — făceau acest lucru încă în 22 Septemvrie *1936*, într'o Pastorală amplă și documentată.

E exact distanța dela Nistru la Tibru: drum de trei ani întârziere. Așa că „Unirea" dela Blaj are motive să se sbârlească...

⊕

UNIREA dela Blaj se căsnește 'n fel și chip să descopere apostoli ortodocși ai unirii cu Roma. Și, bucuroasă că ar fi găsit unul — pe preotul martir Ieremia Cecan din Basarabia — s'a apucat să-l citeze.

Am citit și noi citatele, dar până acum n'am întâlnit într'ânsele nici un îndemn de-a ne supune *papii*. Poftim deci pe confratele unit să continue, chiar dacă ar trebui să mai adapteze textul părintelui Ieremia cu nescai interpolări inocente cari nu pot schimba altceva decât... înțelesul (?!)

Sf. Apostol Pavel a fost proclamat oarecând nici mai mult nici mai puțin decât „Antihrist". Firește, fără știrea și fără voia Lui, căci atunci când s'a comis fărădelegea era mort, ca și părintele Ieremia Cecan.

Quod erat d...

⊕

COTIDIANUL semi-oficios „Unirea" din București, a discutat în vară problema „latinității" Bisericii românești, sub semnătura „autorizată" a lui D. Karnabatt, așa cum numai un sâmbriaș al Vaticanului o poate face.

I-a răspuns acestui condeier care n'a inspirat nimănui și nici când nici o fărâmă de încredere, Antim Turtureanu, într'un foileton apărut în nrul din 25 Iulie a. c. al ziarului amintit. Transcriem concluzia:

„...*ne mărturisim latini, dar nu catolici. Noi suntem cu trunchiul nostru strămoșesc, dar nu cu toate neamurile pe cari catolicismul le târâe cu el. Cu Roma da, dar cu Ungurii Romei nu*".

Se aude?...

⊕

CONFRATELE „Slova Ortodoxă", care apare la București sub direcțiunea dlui I. Constan-

tinescu, anunţa de curând că papistaşii au cerut învoirea de-a înfiinţa o facultate teologică la Chişinău.

...Pe când una la Ciufud?

NOUL titular al Legaţiei Regale a României pe lângă Vatican, dl General Dănilă Papp — subţiat de „Unirea" blăjană (nr. 33 a. c.) în „Daniel" (cu ce scop?... ca să-i dea un iz occidental?) — a fost primit în 1 Aug. a. c. de Papa, căruia i-a prezentat scrisorile de acreditare.

Au fost schimbate, cu acel prilej, protocolarele cuvinte de politeţă diplomatică. A vorbit dl General Dănilă Papp şi a vorbit Papa Pius XII. Acesta din urmă, a spus tot ce ştia despre legăturile papalităţii schismatice cu poporul român. A evocat vredniciile unor voevozi români cari au uşurat întemeierea de episcopii papistaşe în principatele noastre şi pentru ca ştimungul ceremoniei să nu sufere, a evitat să spună că aceste faceri cu răsuflarea scurtă au fost măturate curând din cartea vieţii unui neam care s'a mărturisit totdeauna pentru lumina dela Răsărit. Pentru acel neînfricat apărător al crucii care a fost Ştefan Vodă al Moldovei, Pius XII a avut cuvinte de optimă apreciere. Abia acum am aflat de ce îşi merită renumele de „cel Mare": fiindcă a fost „încurajat" de Sixt IV. (Căruia, în treacăt fie zis, i-a salvat tiara de profanările semilunii). Ajutorul acesta, nu ne îndoim câtuşi de puţin, a fost tot atât de eficace pentru biruitorul semilunii ca şi garanţiile engleze pentru Belgia şi Olanda.

Cu aceste mărunte rezerve, subscriem întru totul afirmaţia papală, după care Concordatul ratificat în 1929 a fost un act „fericit". Pentru Vatican, bine'nţeles. Căci, dacă nu ne înşală memoria, diplomaţia papală n'a mai avut parte de atunci încoace, ori unde şi-a încercat norocul, de-o asemenea pleaşcă. In fosta Jugoslavie, cu atât mai puţin.

Că acest act ar fi purces nu numai „din dorinţa de a garanta, în întreg Regatul României, catolicilor de toate riturile, drepturile ce aparţin religiei lor", ci şi „din convingerea că forţele religioase sunt indispensabile pentru a clădi viaţa sănătoasă a Naţiunii", asta s'o creadă cel ce a spus-o. Forţele noastre religioase, indispensabile pentru clădirea unei vieţi sănătoase a Naţiunii române, nu zac la Vatican. Ele ţipă din turlele ctitoriilor voevodale presărate pe tot întinsul pământului românesc. Ele dudue în sufletele noastre neîntinate de prihana târguelilor cu credinţa străbunilor. Episcopul Romei uită că vorbeşte reprezentantului diplomatic al unui Regat *ortodox*. Şi dl General Dănilă Papp comite aceeaş grosolană eroare când solidarizează întregul popor român la „veneraţia" cu care fostul preşedinte al AGRU-lui urmăreşte „strădaniile nobile şi necurmate ale sf. Părinte pentru binele omenirii suferinde". Dacă dsa se mărturiseşte reprezentant „de rit catolic" al Guvernului român pe lângă Vatican, să-şi vadă liniştit

de genuflexiunile pe cari i le impune nu funcţia sa, ci zelul papistaş ce-l însufleţeşte. Cu alte cuvinte, să nu solidarizeze „poporul român" cu daraverile sale private.

REORGANIZATĂ radical, Secţiunea istorică a Asociaţiunii „Astra" şi-a complectat locul de preşedinte, rămas vacant în urma săvârşirii din viaţă a regretatului Teodor V. Păcăţian, prin rânduirea Păr. Prof. I. Lupaş în demnitatea de înaintestătător al istoricilor ardeleni.

Călăuzită de încercata înţelepciune a noului ei preşedinte, Secţiunea istorică a „Astrei" va putea face faţă, cu cele mai bune rezultate, anevoioasei ei misiuni de documentare istorică a drepturilor româneşti asupra întregului pământ ardelenesc.

VALOROASA monografie a Păr. Prof. Dr. Teodor Bodogae dela Academia teologică „Andreiană", întitulată *Ajutoarele româneşti la mânăstirile din Sfântul Munte Athos* („Seria Didactică" nr. 11; Sibiu, 1940), se bucură de meritatele aprecieri ale dlui Prof. Nichifor Crainic, în admirabila revistă *Gândirea* (nr. 7 a. c., p. 395—396).

Menţiunea ilustrului academician se răsfrânge şi asupra Editurii înfiinţate şi gospodărite de I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului.

ACADEMIA teologică ort. rom. din Oradea funcţionează vremelnic la Timişoara.

A APĂRUT *catalogul publicaţiilor editate de Arhiepiscopia ort. rom. de Alba-Iulia şi Sibiu.* Lucrat de redactorul revistei noastre din însărcinarea I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae*, acest catalog reprezintă un model al genului. Numai marile case din Apus se pot mândri cu astfel de realizări.

Vom reveni.

AL DOILEA CONCURS DE PREDICI ANTISECTARE. Luând în considerare succesul deosebit pe care l-a avut primul ei concurs de Predici antisectare, instituit în 1938 (vezi „Revista Teologică" XXVIII, 1938 p. 525), cu binecuvântarea I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului, „Revista Teologică" deschide al doilea concurs pentru douăsprezece predici antisectare, pe data apariţiei fascicolului acestuia.

La acest concurs poate participa oricare C. preot din Arhiepiscopia ort. rom. de Alba-Iulia şi Sibiu, C. preoţi şi profesori de Religie din alte Eparhii cari sunt abonaţi la „Revista Teologică" sau cari se vor abona dela 1 Ianuarie 1942, precum şi studenţii din anii III şi IV ai Academiilor teologice din Ardeal.

Predicile prezentate la concurs vor trebui să întrunească următoarele condiţiuni:

1. Să se ocupe fiecare'n parte de câte o învăţătură sau practică sectară rătăcită, căreia îi va opune cu toată vigoarea adevărul ortodox. Predicile cu caracter general vor fi respinse din capul locului.

2. Să utilizeze atât în respingerea rătăcirilor sectare, cât şi'n

susținerea învățăturilor ortodoxe maicuseamă argumente din Sfânta Scriptură.

3. Citatele din Sf. Scriptură să fie făcute după Biblia lui Șaguna sau după edițiile sinodale (1914 sau 1936). Participanții la concurs vor arăta, în scris, de care din acestea s'au folosit. Indicațiile privitoare la capitole și versete, vor fi notate cu cea mai mare grije. Cea mai mică greșală de acest fel, aduce eliminarea dela concurs.

4. Fiecare problemă va trebui studiată pe bază de literatură de specialitate. O listă bibliografică, alcătuită onest și inteligent, va însoți predicile prezentate la concurs.

5. Predicile vor fi redactate într'un stil ușor, însuflețit și corect. Vor fi evitate cuvintele de ocară și orice răbufniri pătimașe, cari de obiceiu ascund ignoranța în materie.

6. Predicile prezentate la concurs vor fi scrise pe câte o singură pagină a unui sfert de coală, cu mașina sau cu mâna, citeț, curat și lăsând spațiu suficient între rânduri pentru eventuale îndreptări.

7. Manuscrisele vor fi înaintate, în scrisoare recomandată, Redacției „Revistei Teologice", până la 15 Februarie 1942.

Cenzurarea manuscriselor se va face de o comisiune prezidată de I. P. Sf. Mitropolit Nicolae.

Predicile cele mai reușite vor fi publicate în „Biblioteca Bunului Păstor", pe cheltuiala „Revistei Teologice". Autorul — sau autorii — vor primi gratuit 30 exemplare din broșură și un premiu corespunzător.

Ori ce alte informațiuni suplimentare se pot cere Redacției „Revistei Teologice" — dar numai prin scrisoare.

Sperăm că această inițiativă va fi — și de astă dată — un frumos prilej de încercare a aptitudinilor învățătorești ale membrilor clerului nostru — și de încununare a lor. Imprejurările grele prin cari trecem, nu justifică deloc lăsarea pe planul al doilea al preocupărilor noastre lupta împotriva sectelor. In acest domeniu nu încap armistiții, ci numai biruință sau înfrângere. Inițiativa noastră țintește să grăbească și să ușureze dobândirea biruinții visate de noi toți asupra celui mai primejdios vrăjmaș al credinței străbune: sectele.

GR. T. M.